

UHASSELT

KNOWLEDGE IN ACTION

Faculteit Bedrijfseconomische Wetenschappen

master in de toegepaste economische
wetenschappen

Masterthesis

De werkelijke invloed van de verlaging van de vennootschapsbelasting

Wouter Duchateau

Scriptie ingediend tot het behalen van de graad van master in de toegepaste economische wetenschappen,
afstudeerrichting accountancy en financiering

PROMOTOR :

Prof. dr. Maarten CORTEN

UHASSELT

KNOWLEDGE IN ACTION

www.uhasselt.be
Universiteit Hasselt
Campus Hasselt:
Martelarenlaan 42 | 3500 Hasselt
Campus Diepenbeek:
Agoralaan Gebouw D | 3590 Diepenbeek

2020
2021

Faculteit Bedrijfseconomische Wetenschappen

master in de toegepaste economische
wetenschappen

Masterthesis

De werkelijke invloed van de verlaging van de vennootschapsbelasting

Wouter Duchateau

Scriptie ingediend tot het behalen van de graad van master in de toegepaste economische wetenschappen,
afstudeerrichting accountancy en financiering

PROMOTOR :

Prof. dr. Maarten CORTEN

COVID-19

Deze masterproef werd geschreven tijdens de COVID-19 crisis in 2020. Deze wereldwijde gezondheids crisis heeft mogelijk een impact gehad op het schrijf- en verwerkingsproces, de onderzoekshandelingen en de onderzoeksresultaten die aan de basis liggen van dit werkstuk.

Dankwoord

Mijn onderzoek zou niet mogelijk geweest zijn zonder de hulp, het geduld en begrip van enkele belangrijke personen. In het bijzonder wens ik mijn promotor, prof. dr. Maarten Corten, te bedanken voor zijn uitstekende begeleiding en de getoonde flexibiliteit, rekening houdende met mijn statuut als werkstudent, ook in deze uitzonderlijke tijden.

Voorts zou ik ook graag mijn werkgever, de Universiteit Hasselt, en meer in het bijzonder het Data Science Institute en de dienst Financiën willen bedanken om mij de mogelijkheid te geven om bovenop mijn voltijdse aanstelling mij de opportuniteit te geven om mijn opleiding af te ronden.

Als laatste zou ik mijn echtgenote, mijn familie en mijn vrienden willen bedanken voor het begrip, de interesse en de steun die zij getoond hebben in de voorafgaande jaren.

Wouter Duchateau
Hasselt, december 2020

De werkelijke invloed van de verlaging van de vennootschapsbelasting in België in 2019

Wouter Duchateau

Universiteit Hasselt

Abstract – De vennootschapsbelastinghervorming in België trad in werking vanaf aanslagjaar 2019. Concreet verlaagde het statutair belastingtarief van 33,99% naar 29,58%. Er werden ook compenserende maatregelen ingevoerd om de belastbare basis te verbreden en de budgetneutraliteit van deze hervorming te vrijwaren. De gepercipieerde eerlijkheid van de belastingen kan ook een gedragsmatige verandering oproepen bij bedrijven, waardoor ze minder aan belastingontwijking zullen doen. Dit kan er voor zorgen dat de verlaging van de statutaire tarieven niet tot een verlaging van de effectieve belastingvoet (ETR) zal leiden. Dit onderzoek draagt bij tot de wetenschappelijke literatuur door het werkelijke effect van de verlaging van de vennootschapsbelasting in België in kaart te brengen. De verschillende impact tussen KMO's en grote ondernemingen (GO) van deze hervorming werd onderzocht. Het mogelijke vervennootschappelijkingseffect werd aangekaart. Bijkomend werd er ook gekeken naar de veranderende verhouding tussen het STR en de ETR. Dit kwantitatief onderzoek hanteerde de Bel-first voor de dataverzameling. Er werd vertrokken vanuit de totale populatie van de actieve Vlaamse Btw-plichtige bedrijven, met als ondernemingsvorm NV of BV. Er werd verder gewerkt met een steekproef van meer dan 50.000 bedrijven. Uit de resultaten van dit onderzoek blijkt een significante daling met gemiddeld 3,03 procentpunten van de effectieve belastingvoet van aanslagjaar 2018 naar aanslagjaar 2019. Het lineair regressiemodel toonde aan dat de ETR sterker daalde voor KMO's (gemiddeld -3,15%) dan voor GO's (-1,94%). Via een T-test en een Chi-kwadraattest werd er een significante stijging van het aantal nieuwe bedrijven gevonden. Een trendanalyse met data vanaf boekjaar 1980 tot 2018 gaf aan dat deze stijging binnen het normale betrouwbaarheidsinterval viel. Vervolgonderzoek is nodig. Er werd aangetoond via regressieanalyse dat het verschil tussen de ETR en het STR kleiner. Deze informatie is interessant voor beleidsmakers in het kader van toekomstige beleidsbeslissingen m.b.t. vennootschapshervormingen en het opstellen van compenserende maatregelen. Het geeft inzicht in hoe de maatregelen in deze hervorming een impact hebben gehad en hoe dit mogelijk de competitiviteit op vlak van vennootschapsbelasting kan versterken. De academische relevantie wordt weergegeven door een bevestiging van het gebruik van de respectievelijke controlevariabelen die statistisch significante relaties vertoonden met de ETR. De bevindingen in dit onderzoek liggen in lijn met de 'Political Power Theory' waarbij grotere bedrijven een lagere effectieve belastingdruk zullen ondervinden. Het onderzoek legt ook meer nadruk op het concept van vervennootschappelijking, wat kan leiden tot interessant vervolgonderzoek.

Promotor: Prof. dr. Maarten Corten

1 Inleiding

In het zomerakkoord van 26 juli 2017 had de Belgische regering Michel I een grote hervorming van de bestaande vennootschapsbelasting aangekondigd. Deze werd uitgewerkt in de wet van 25 december 2017 en heeft inmiddels ook al enkele aanpassingen ondergaan. Het opzet voor deze grondige hervorming van de vennootschapsbelasting was om België aantrekkelijker te maken voor buitenlandse investeerders en om particulieren aan te zetten om te ondernemen, dit door middel van een drastische tariefverlaging binnen de vennootschapsbelasting. Wijzigingen van fiscale aard worden doorgevoerd om de positie van ondernemingen te versterken binnen één land en hebben ook als doel om buitenlandse investeringen aan te trekken (Devereux et al., 2008). Zulke buitenlandse investeringen zijn zeer belangrijk om een structurele groei van de nationale economie te realiseren (Alfaro et al., 2004).

Gezien het oude statutaire belastingtarief (33,99%) tot één van de fiscaal hoogste tarieven in Europa behoorde was er dringend nood aan een hervorming om de uittocht, wegens fiscaal gemotiveerde redenen, van het bedrijvenpark tegen te gaan. Onderzoek van Voget (2011) geeft ons empirisch bewijs dat multinationalbedrijven doorgaans op het fiscaal beleid van een land reageren door hun hoofdkwartier, de daarbij horende investeringen, jobs en opbrengsten, te verplaatsen naar fiscaal gunstigere landen

Aangezien België jaarlijks te kampen heeft met een begrotingstekort was het volgens de regering Michel van imperatief belang dat deze aangekondigde wijzigingen volledig budgetneutraal zouden verlopen¹. De Europese Commissie schatte volgens de herfstprognoses van 2019 dat het Belgisch begrotingstekort 2,3 procent zal bedragen in 2020 en nog zal oplopen tot 2,6 procent in 2021. Dit cijfer is, samen met Italië, het hoogste begrotingstekort van de eurozone². De Europese alarmdrempel met betrekking tot het begrotingstekort dat een land kan hebben is vastgesteld op 3% van het Bruto Nationaal Product (EC Council regulation, 07/07/1997). Wanneer deze drempel dreigt overschreden te worden kan de Europese Commissie een buitensporige tekortprocedure openen tegen het land omdat het onvoldoende inspanningen levert om de staatsschuld te verminderen.

Om dus budgetneutraal te werken en zo een mogelijke buitensporige tekortprocedure te vermijden, werden er ineens ook een aantal compenserende maatregelen geïmplementeerd om de belastbare basis te verbreden. Onder deze compenserende maatregelen werden enkele fiscale aftrekken ingeperkt, zoals de notionele intrestaftrek, de investeringsreserve en de overgedragen DBI-aftrek (Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers, 2017).

Een aantal van deze compenserende maatregelen hebben een zeer duidelijke link met het huidige Europese en internationale economische investeringsklimaat, waar er een algemene dalende trend is op het gebied van statutaire belastingtarieven (Abbas en Klemm, 2013; Basinger en Hallerberg, 2004; De Schryder, 2017; Garretsen en Peeters, 2007; Van Cauter en Van Meensel, 2007).

---

¹ <https://trends.knack.be/economie/beleid/michel-hervorming-vennootschapsbelasting-moet-budgetneutraal-zijn/article-normal-746643.html>, geraadpleegd op 14/11/2020

² <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2019/11/07/begrotingstekort/>, geraadpleegd op 14/11/2020

Het statutaire belastingtarief is echter niet de enige maatstaf om de belastingdruk in een land te meten. Volgens onderzoek van de Mooij (2000) dient men de belastingdruk van een land te meten op basis van de werkelijke belastingvoet. Deze wordt berekend door de belastingen op het resultaat te delen door de winst van het boekjaar vóór belastingen (Chun Keung et al., 2013; Crabbé, 2010; Rego en Wilson, 2012; Vandenbussche en Crabbé, 2005; Vandenbussche en Tan, 2005). De verlaging van de statutaire tarieven leidt dus niet noodzakelijk tot een verlaging van de werkelijke belastingvoet.

De gepercipieerde eerlijkheid van de belastingen kan ook een gedragsmatige verandering oproepen bij de bedrijven, waardoor ze minder aan belastingontwijking zullen doen. Zo geeft onderzoek van DeZoort et al. (2018) aan dat de gepercipieerde eerlijkheid van belastingtarieven een link heeft met de ethische overwegingen om over te gaan tot belastingontwijking. Een beperktere mate van belastingontwijking zou een positief effect op de werkelijke belastingvoet kunnen hebben. Dyreng et al (2016) bespreekt het fenomeen en de gevolgen van publieke druk op bedrijven om belastingontwijking te verminderen. Dit onderzoek gaf aan dat publieke druk een significante invloed kan hebben op de effectief betaalde belastingen van grote beursgenoteerde bedrijven.

Een drastische verlaging van het statutaire tarief komt in de specifieke Belgische context in praktijk zelden voor. In deze context is zulke verlaging geleden van 2003, toen de statutaire vennootschapstarieven van 40,17% naar 33,99% (incl. aanvullende crisisbijdrage) verlaagden. Uit onderzoek van Vandenbussche en Crabbé (2005) bleek dat, desondanks de verlaging in 2003, België nog altijd gemiddeld 3 procentpunten boven het EU25-gemiddelde uitstak met betrekking tot de feitelijke belastingdruk.

Een andere drijvende kracht achter deze wetwijziging kan ook teruggevonden worden in de overkoepelende Europese context. Zo is België namelijk, net zoals enkele andere Europese landen, veroordeeld door de Europese commissie vanwege de specifieke 'tax-rulings' die oneerlijke concurrentie in de hand hadden gewerkt. Deze 'Excess Profit tax-rulings' maakten het voor minstens 35 grote internationale bedrijven mogelijk om ca. 700 miljoen lagere belastingen te betalen dan de werkelijke belastingtarieven die in het land gelden. De Belgische Btw-plichtige bedrijfsomgeving bestond in 2017 namelijk voor 99,8% uit niet-grote ondernemingen³. Kleine en middelgrote ondernemingen (voortaan KMO's) vormen de meerderheid van de ondernemingen binnen de ontwikkelde landen. De competitiviteit van deze KMO's beïnvloedt rechtstreeks de competitiviteit van een land als een geheel. Zij spelen een cruciale rol voor de nationale economische groei (Buijink et al., 1999; Nam en Radulescu, 2006), daarom is het van belang om de impact van de hervorming op deze groep specifiek te onderzoeken. Gezien kleine ondernemingen meestal niet over dezelfde middelen beschikken om hun belastingtarieven dusdanig te optimaliseren of de mogelijkheid hebben om voorafgaandelijk prijsafspraken te maken met de belastingdienst, blijkt hieruit het belang om een onderscheid te maken tussen grote en kleine ondernemingen in dit onderzoek. Onderzoek van Irianto et al (2017) geeft aan dat er een negatieve correlatie is tussen de grootte van een bedrijf en het effectieve belastingtarief. Deze masterproef tracht een overzicht te geven van de geïmplementeerde aanpassingen en onderzoekt op kwantitatieve wijze hun impact op de effectief

---

³ economie.fgov.be, geraadpleegd op 15/11/2020

betaalde vennootschapsbelasting. Hierbij zal er ook een onderscheid gemaakt worden tussen grote en niet-grote vennootschappen.

De wetgever maakte zich ook zorgen voor een mogelijk vervennoetschappelijkingseffect dat zou volgen uit de verlaging van de statutaire tarieven. Hiervoor werden ook enkele compenserende maatregelen opgenomen. Het concept van vervennoetschappelijk is de benaming voor de nieuwe instroom van zelfstandigen en vrije beroepen die een vennootschap oprichten vanwege de gunstigere belastingtarieven ten opzichte van de tarieven uit de personenbelasting (Parl. Vr. en Antw. Vlaams Minister van Energie, Wonen, Steden en Sociale economie, 2014). De wijziging van het statutaire tarief zou immers wel budgetneutraal kunnen zijn binnen de vennootschapsbelastingomgeving, maar indien dit vooral te wijten is aan het feit dat éénmanszaken massaal omgevormd worden tot vennootschappen, zullen er minder inkomsten uit de personenbelasting zijn. Gezien de vooropgestelde budgetneutraliteit, is het belangrijk om te onderzoeken of er een effect van vervennoetschappelijking is.

Uit de resultaten van dit onderzoek blijkt een significante daling met gemiddeld 3,03 procentpunten van de effectieve belastingvoet wanneer aanslagjaar 2019 werd vergeleken met aanslagjaar 2018.

In de tweede hypothese werd er specifiek nagegaan of er een verschil in de daling van de ETR was tussen KMO's en grote ondernemingen (GO) tussen aanslagjaar 2018 en 2019. Het lineair regressiemodel toonde aan dat de ETR sterker daalde voor KMO's (gemiddeld -3,15%) dan voor GO's (-1,94%).

In de derde hypothese werd er nagegaan of er een vervennoetschappelijkingseffect waarneembaar is. Via een t-test en door middel van een Chi-kwadraattest werd er een significante stijging van het aantal nieuwe ondernemingen gevonden. Beide testen wijzen er op dat er een stijging plaatsvond en een mogelijk vervennoetschappelijkingseffect. Een bijkomende trendanalyse, uitgevoerd op de jaarlijkse aangroei van nieuwe bedrijven sinds 1980, toonde aan dat de stijging van aj. 2019 binnen het verwachte betrouwbaarheidsinterval viel. Dit geeft aan dat de waargenomen stijging misschien eerder een doorzetting is van de normale aangroei van nieuwe ondernemingen en niet direct wijst op een vervennoetschappelijkingseffect als gevolg van de wijzigingen in de vennootschapsbelasting.

Een bijkomende analyse werd gedaan om te kijken of de verhouding tussen het statutaire tarief (STR) en de ETR wijzigde tussen aanslagjaren 2018-2019. Er werd via regressieanalyses een statistisch significant verband gevonden. Dit toonde aan dat het verschil tussen de ETR en het STR kleiner werd.

Dit onderzoek draagt bij tot de wetenschappelijke literatuur door het werkelijke effect van de verlaging van de vennootschapsbelasting in België in kaart te brengen. De verschillende impact tussen KMO's en GO's van deze hervorming werd ook onderzocht. Het mogelijke vervennoetschappelijkingseffect werd aangekaart en is een interessant onderwerp voor vervolgonderzoek. Bijkomend werd er ook gekeken naar de veranderende verhouding tussen het STR en de ETR.

Deze informatie is interessant voor beleidsmakers in het kader van toekomstige beleidsbeslissingen m.b.t. vennootschapshervormingen en het opstellen van compenserende maatregelen. Het geeft

inzicht in hoe de maatregelen in deze hervorming een impact hebben gehad en hoe dit mogelijk de competitiviteit op vlak van vennootschapsbelasting kan versterken. De academische relevantie wordt weergegeven door een bevestiging van het gebruik van de respectievelijke controlevariabelen die statistisch significante relaties vertoonden met de ETR. De bevindingen in dit onderzoek liggen in lijn met de 'Political Power Theory' waarbij grotere bedrijven een lagere effectieve belastingdruk zullen ondervinden. Het onderzoek legt ook meer nadruk op het concept van vervennootschappelijking, wat kan leiden tot interessant vervolgonderzoek.

2 Concepten en literatuurstudie

2.1 Vennootschapsbelasting

De vennootschapsbelasting is een heffing op de belastbare inkomsten van vennootschappen, verenigingen, organen en instellingen, indien zij een rechtspersoonlijkheid bezitten; indien zij hun maatschappelijke zetel, hun voornaamste vestiging, de zetel van bestuur of beheer in België hebben en indien zij zich toeleggen op een winstgevende uitbating of winstgevende handelingen. De vennootschappen die onderworpen zijn aan de vennootschapsbelasting moeten één keer per jaar een aangifte indienen⁴.

De vennootschapsbelasting bestond enerzijds uit het nominaal tarief en anderzijds uit de aanvullende crisisbijdrage.

Vóór de verlaging bedroeg het nominaal tarief 33% en de aanvullende crisisbijdrage bedroeg 3%, waardoor we op een totaal statutair tarief van 33,99% kwamen in België.

Dit tarief wordt toegepast op de belastbare basis.

2.2 Hervorming vennootschapsbelasting en belastbare basis

De statutaire tarieven dalen, maar tegelijkertijd wilt de regering de belastbare basis verhogen. Om dit te bereiken werd er beslist om het boekhoudkundige matchingprincipe voor kosten ook door te trekken naar het fiscale niveau. Dit betekent dat de aftrekbare kosten van het boekjaar ook enkel maar betrekking mogen hebben op de activiteiten of inkomsten van dat boekjaar. Kosten die betrekking hebben op volgende boekjaren mogen enkel nog maar afgetrokken worden in het boekjaar waarop ze betrekking hebben en dus niet meer in een eerder boekjaar. Het aanleggen van voorzieningen wordt ook beperkt en fiscaal minder interessant. Er kunnen nog maar enkel voorzieningen aangelegd worden voor risico's en kosten die voortvloeien uit op de balansdatum bestaande contractuele, wettelijke of reglementaire verplichtingen⁵.

De hervorming van de vennootschapsbelasting bestond uit 4 grote pijlers⁶. Zo was er de verlaging van de statutaire tarieven (zie infra hoofdstuk 2.3), bijkomende incentives om extra bedrijven aan te trekken, harmonisatie van bestaande regels en enkele compenserende maatregelen om de budgetneutraliteit te vrijwaren en om zo de belastbare basis te verbreden.

De volgende compenserende maatregelen gingen van kracht in fase 1:

- I. Aftrek voor risicokapitaal, ook bekend als de notionele interestaftrek (art. 49, 50, 51 en 85, W 25.12.2017), hier zal men voortaan rekening houden met de aangroei van het eigen vermogen ten opzichte van het eigen vermogen 5 jaar eerder. Het positieve verschil wordt vervolgens door 5 gedeeld, waardoor de notionele interestaftrek minder gevoelig is voor misbruik.
- II. De afschaffing van de investeringsreserve (art. 31, W 25.12.2017), de reeds lopende

---

⁴ https://www.belgium.be/nl/economie/onderneming/fiscaliteit_en_boekhouding/vennootschapsbelasting, geraadpleegd op 15/11/2020

⁵ <http://www.kantoorvanherreweghe.be/hervorming-vennootschapsbelasting/>, geraadpleegd op 18/01/2021

⁶ <https://financien.belgium.be/sites/default/files/downloads/121-hervorming-venb-2018.pdf>

investeringsreserves zullen uitdoven.

- III. Korf (minimum belastbare basis) (art. 53, W 25.12.2017). Hierbij zal men de overgedragen verliezen en andere overgedragen aftrekken (DBI, innovatie-inkomsten, NIA) beperken tot een bepaalde korf in functie tot het resultaat van het belastbare tijdperk. De aftrekken in deze korf worden beperkt tot 1 miljoen euro, met daar bovenop een maximum van 70% van het gedeelte van de aftrek dat dit bedrag overschrijdt. Dit wilt zeggen dat er een minimale belastbare basis is van 30% van de winst boven 1 miljoen euro die overblijft na de aftrekken. Voor deze maatregel bestaat echter een uitzondering waarbij kleine bedrijven gedurende de eerste 4 belastbare tijdperken vanaf hun oprichting hier niet aan onderworpen zullen worden.
- IV. Strijd tegen de vervennootschappelijking (art. 59, W 25.12.2017). Om het evenwicht te bewaren tussen de personenbelasting en de vennootschapsbelasting zijn er extra voorwaarden ingevoerd voor vennootschappen (zie infra hoofdstuk 2.7).
- V. Kapitaalverminderingen (art. 4, 1° en 2°, 16 en 68, W 25.12.2017) worden voortaan proportioneel aangerekend over het gestorte kapitaal, de belaste reserves en de in het kapitaal opgenomen vrijgestelde reserves. Deze regeling geldt ook voor buitenlandse vennootschappen.
- VI. Afschaffing van het minimumtarief van 0,4 % op meerwaarden op aandelen voor grote vennootschappen (art. 55, 5°, W 25.12.2017)
- VII. Om de omvorming van dividenden naar meerwaarden tegen te gaan, worden de vrijstellingsvoorwaarden van de meerwaarden op aandelen en de DBI-voorwaarden op elkaar afgestemd (art. 24, 54 en 55, W 25.12.2017). Vóór de hervorming waren er twee voorwaarden van toepassing inzake de vrijstelling van de meerwaarden op aandelen. Dit was een taxatievoorwaarde en een bezitsduur van 1 jaar. Voortaan zal er een deelneming van ten minste 10% van het kapitaal moeten zijn, of de aanschaffingswaarde van de aandelen moeten ten minste 2,5 miljoen euro bedragen.
- VIII. Het tarief van de moratorium- en nalatigheidsinteressen (art. 77 tot 80 en 90, W 25.12.2017) zal voortaan minimum 4% en maximum 10% bedragen. Deze bedragen zullen voortaan op jaarlijkse basis geïndexeerd worden. Het tarief van de moratoriuminteressen ligt steeds 2% lager dan het tarief van de nalatigheidsinteressen.
- IX. Inschakelingsbedrijven (art. 25 tot 27, 42 en 87, W 25.12.2017). Er werd in het verleden misbruik gemaakt van het stelsel van de gewestelijke tewerkstellingspremies en de beroepsoverstappremies enerzijds en anderzijds door middel van een vrijstelling van de winst van het inschakelingsbedrijf (W 26.03.1999). Na de hervorming zullen de vrijgestelde gewestelijke premies (art. 193bis § 1, eerste lid, WIB 92) geen tweede keer worden vrijgesteld door een boeking op een afzonderlijke rekening van het passief te maken. De vrijstelling van de winst zal voortaan ook jaarlijks beperkt worden tot een bedrag gelijk aan de brutoloonkost van de doelgroep van werknemers, met een minimum van 7.440 euro per tewerkgestelde personeelseenheid.

- X. Verhoging van het absolute minimum van de belastbare winst bij niet-aangifte in de vennootschapsbelasting (art. 74 en 75, W 25.12.2017). Het absolute minimum van de belastbare winst bij niet-aangifte of laattijdige aangifte in de vennootschapsbelasting wordt opgetrokken tot 34.000 EUR in aanslagjaren 2019 en 2020, komende van 19.000 EUR (art. 182, § 2, KB/WIB 92). In aanslagjaar 2021 stijgt deze tot 40.000 EUR en volgt daarmee de dalende evolutie van het nominale tarief van de Vennootschapsbelasting. Dat minimumbedrag zal, in geval van herhaalde inbreuken, verder worden verhoogd in niveaus, gaande van 25 % tot 200 %. Het nieuwe bedrag (40.000 euro) wordt jaarlijks geïndexeerd vanaf het aj. 2022. De bestaande administratieve tolerantie tot rechtzetting tijdens de bezwaartermijn blijft behouden.
- XI. Voortaan zal de basisrentevoet aangaande voorafbetalingen (art. 57, W 25.12.2017) stijgen naar minstens 3% (komende van minstens 1%), dit om vennootschappen aan te sporen om meer voorafbetalingen te doen. Art. 163, WIB 92, dat bepaalt dat er geen vermeerdering verschuldigd is als het bedrag ervan lager is dan 0,5 % van de belasting waarop ze is berekend of lager is dan 50 euro is niet meer van toepassing in de vennootschapsbelasting.
- XII. Vooruitbetaalde kosten (art. 37, W 25.12.2017) Vanaf het aj. 2019 (voor een belastbaar tijdperk dat ten vroegste aanvangt op 01.01.2018) is men verplicht het matching principe toe te passen. Kosten die slaan op een volgend belastbaar tijdperk zijn slechts in dat belastbaar tijdperk aftrekbaar. Fiscale planningstechniek (bv. vooruitbetaling van huur) wordt zo aan banden gelegd.
- XIII. Beperking van de voorzieningen voor risico's en kosten (art. 29 en 56, W 25.12.2017). Enkel de voorzieningen voor risico's en kosten die voortvloeien uit een op balansdatum bestaande contractuele, wettelijke of reglementaire verplichting kunnen worden vrijgesteld. Een verdere antimisbruikbepaling is ingevoerd tegen voorzieningen die zouden worden aangelegd om de verlaging van het tarief van de vennootschapsbelasting te anticiperen. Om te voorkomen dat voorzieningen zouden worden aangelegd met het oog op de latere terugname aan een lager nominaal belastingtarief, zijn de terugnames van die voorzieningen (aangelegd tussen 2017 en 2020) steeds belastbaar tegen het nominale tarief van de vennootschapsbelasting dat van toepassing was op het moment dat de voorziening werd aangelegd.
- XIV. Belastbaarheid van de herbeleggingsmeerwaarden (art. 56 en 78, W 25.12.2017). Hier ontstond immers ook het risico op misbruik indien een bedrijf de meerwaarden gespreid zou laten belasten of ze volledig vrij te stellen in het kader van een herbeleggingsregeling, zelfs indien het bedrijf niet de intentie heeft om effectief te herinvesteren. Hiervoor worden de meerwaarden die vrijgesteld werden tussen boekjaar 2017 en 2020 en die belastbaar worden wegens het niet herbeleggen op de wijze en termijn zoals voorzien in de wet en de meerwaarden die spontaan belastbaar worden vóór het verstrijken van de herbeleggingstermijn steeds belast tegen het statutaire tarief dat van toepassing was op het moment dat de meerwaarde verwezenlijkt werd. Voorts zijn er ook nalatigheidsinteressen verschuldigd in geval van spontane belasting van de meerwaarde.
- XV. Effectieve belasting van de supplementen naar aanleiding van belastingcontroles (art. 53,

4°, WIB 92). Wanneer er een extra aanslag volgt uit een belastingcontrole zal er ook daadwerkelijk overgegaan worden tot taxatie, ook indien hij overgedragen verliezen of andere overgedragen aftrekken heeft, met uitzondering van de DBI-aftrek van het jaar zelf.

- XVI. Beperking van de DBI-overschotten bij reorganisaties naar analogie met de overgedragen verliezen (art. 52, 2° tot 6°, W 25.12.2017). Vanaf het aj. 2019, wordt de aftrekbaarheid van de overgedragen DBI-overschotten bij reorganisaties op dezelfde wijze beperkt als voor beroepsverliezen (art. 206, WIB 92).

Gezien de compenserende maatregelen van de 2de fase geen weerslag hebben op de resultaten van dit onderzoek, zullen deze hier niet verder besproken worden. Hiernaast werden ook nog enkele bijkomende fiscale incentives voorzien om onderzoek en ontwikkeling te stimuleren, om meer investeringen aan te trekken, om de verschillen in fiscale behandeling af te schaffen en om de internationale aantrekkelijkheid van België te verhogen voor buitenlandse vennootschappen. Zo werd de aftrek voor definitief belaste inkomsten verhoogd van 95% naar 100% (art. 45 en 46, W 25.12.2017). Er was ook een tijdelijke verhoging van de investeringsaftrek (art. 43, w25.12.2017), een uitbreiding van de vrijstelling van doorstorting van bedrijfsvoorheffing (art. 71, W 25.12.2017) en een invoering van een aftrek van groepsbijdragen (art. 47, 48 en 53, 2°, W 25.12.2017).

Verder was er ook een harmonisatie van bestaande regelgeving omtrent de aftrekbaarheid van autokosten in de personenbelasting (art. 11, W 25.12.2017) en de stopzettingsmeerwaarden (circulaire 2018/C/16, 05.02.2018).

2.3 Statutaire belastingtarief

Het statutaire of het nominale tarief is het wettelijke belastingtarief dat op de belastbare basis geheven wordt (Slemrod en Bakija, 2017; Vandenbussche en Crabbé, 2005). Decennia lang is er een "Race to the bottom" aan de gang op het vlak van de vennootschapsbelasting, waarbij de Europese landen elkaar beconcurreren op vlak van hun statutaire tarieven om buitenlandse investeringen aan te trekken. Deze zogenaamde "Race to the bottom" doelt op de alsmaar dalende statutaire belastingtarieven en werd herhaaldelijk omschreven in de literatuur (Abbas en Klemm, 2013; Basinger en Hallerberg, 2004; De Schryder, 2017; Garretsen en Peeters, 2007; Van Cauter en Van Meensel, 2007). Deze "Race to the bottom" is ontstaan door de éénmaking van de Europese markt met éénzelfde munteenheid en door de marktvergroting met de incorporatie van de Oost-Europese landen, samengaan met een gebrek aan een coherent gecoördineerd Europees beleid inzake vennootschapsbelasting (Genschel et al 2011). Gezien er destijds grote verschillen waren in de economische ontwikkelingsfasen waarin de centraal-Europese versus de Oost-Europese landen zich bevonden, waren er diverse incentives om een lager statutair tarief te hanteren om op deze manier buitenlandse investeringen aan te trekken (Neuhaus, 2006). Deze directe buitenlandse investeringen hebben voornamelijk in de Oost-Europese transitielanden een grote positieve impact op het beschikbare kapitaal en op technologieoverdracht. In 2011 was er een voorstel om tot een Common Consolidated Corporate Tax Base (voortaan CCCTB) te komen in Europa. Dit was een voorstel waarbij alle Europese landen eenzelfde belastingbasis zouden hanteren om zo erosie van de belastbare basis en winstverschuivingen tegen te gaan. Dit voorstel werd niet aanvaard gezien verscheidene lidstaten, waaronder landen als Ierland en het VK, hier tegen stemden. Valenduc (2018) besluit dat een

gezamenlijke taxatiebasis een stap in de goede richting is, maar dat het huidige voorstel voor een CCCTB onvoldoende is om belastingcompetitie tegen te gaan. Coppens et al (2018) poneren dat verdere Europese coördinatie nodig is op vlak van de vennootschapsbelastingtarieven om uiteindelijk een gemeenschappelijke geconsolideerde heffingsgrondslag te bereiken. Ze geven aan dat het nuttig zou zijn indien er afspraken bestaan over minimale tarieven om zo een verdere "Race to the bottom" en de schadelijke gevolgen hiervan tegen te gaan. Overesch en Rincke (2011) stellen dat de gemiddelde statutaire belastingvoet binnen Europa 12,5 percentage punten lager lag in 2016 dan wanneer er geen belastingcompetitie zou zijn. Dit fenomeen komt natuurlijk niet exclusief in Europa voor. De 'Organisation for Economic Cooperation and Development' (voortaan OECD/OESO) bracht in 1998 het boek "Harmful Tax Competition" uit (Weiner en Ault, 1998). Bretschger en Hettich (2002) besluiten in hun onderzoek dat er een negatieve relatie bestaat tussen het statutaire belastingtarief en een toenemende mate van globalisatie binnen een panel van 14 OESO-landen in de periode 1967-1996.

Bénassy-Quéré et al.(2000) geeft aan dat de diverse EU-landen als een geheel wel baat hebben met een belastingcompetitie, toch althans in termen van de directe inkomende buitenlandse investeringen, niettegenstaande dat ze wel een aanzienlijk verlies in belastinginkomsten dienen te doorstaan. Zij stellen dat de EU met het aannemen van een algemeen belastingstelsel hun buitenlandse investeringen zouden verminderen met tot wel 3 biljoen USD. de Mooij en Ederveen (2003) geven in hun studie van 2003 aan dat er een negatieve relatie bestaat tussen de nominale belastingvoet en het aantrekken van ondernemingen. Hungerford, T.L. deed in 2013 onderzoek naar de impact van lagere statutaire belastingtarieven op het Bruto Nationaal Product (voortaan BNP). Dit onderzoek werd gedaan omdat er een verlaging van de statutaire tarieven gepland was in Amerika en dat er bezorgdheden waren omtrent het effect van deze verlaging op de federale begroting. Er werd vooropgesteld dat Amerikaanse bedrijven een te hoge belastingdruk ondervonden, waardoor de economische performantie gehinderd werd. Verdere analyse van deze hypothese vond echter geen bewijs van een link tussen het statutaire tarief en de werkelijke groei van het BNP (Hungerford, T.L., 2013). Het gemiddelde statutaire tarief bedroeg 35% in de EU in 1995 en is gestaag gedaald tot 21,8% in 2017. België positioneert zich al decennia lang als één van de landen met de hoogste statutaire belastingtarieven binnen Europa. In 2017 stond België met een tarief van 33,99% op een derde plaats van de hoogste statutaire tarieven binnen de EU, enkel voorafgegaan door Frankrijk en Malta. Met de verlaging van dit statutaire tarief, dat stapsgewijs inging vanaf 2018, zakte België naar de 6de hoogste plaats binnen Europa in 2020⁷. De statutaire heffingstarieven zullen in de komende jaren in tal van Europese landen nog een dalende trend kennen. Er zijn namelijk ook hervormingen gepland en doorgevoerd in het nominale belastingtarief van Nederland, Frankrijk en Luxemburg (Coppens et al 2018). Dit geeft aan dat de zogenaamde "Race to the bottom" zijn einde nog niet bereikt heeft.

Het statutaire tarief in België daalde in aanslagjaar 2019 tot 29,58%; dit bestond uit de nominale belastingvoet 29% (Art. 215, WIB 92) en een aanvullende crisisbijdrage van 2% (Art. 215, WIB 92). In aanslagjaar 2020 daalt dit nominaal tarief tot 25% en wordt de aanvullende crisisbijdrage afgeschaft. Voor kleine- of middelgrote ondernemingen conform art. 15 §1 W.Venn (hierna KMO), die

---

⁷ https://ec.europa.eu/taxation_customs/business/economic-analysis-taxation/data-taxation_en, geraadpleegd op 21/11/2020

een minimale bedrijfsleiderbezoldiging uitkeren, bestaat er nog een afwijkend tarief op de eerste schijf van 100.000 EUR belastbare winst. Dit afwijkende tarief bedroeg 20,40% in aanslagjaar 2019 en 20% in aanslagjaar 2020, vanwege het wegvallen van de aanvullende crisisbijdrage.

	T.e.m. aanslagjaar 2018	AJ 2019-2020	Vanaf AJ 2021
Basistarief	33,99% (33%+3% crisisbijdrage)	29,58% (29%+2% crisisbijdrage)	25%
Verlaagd tarief	0-25.000 euro: 24,98% 25.000-90.000 euro: 31,93% 90.000-322.500 euro: 35,54% >322.500 euro: 33,99%	20,40% (20% + 2% crisisbijdrage)	20%

Tabel 1: Evolutie statutaire/nominale tarieven

Statutaire tarieven vergelijken is een eenvoudige manier om de belastingdruk in een land te meten. Deze tarieven zijn algemeen bekend en ze zijn niet onderhevig aan enige interpretatieverschillen. Het statutaire tarief geeft echter maar een gedeeltelijk beeld van de werkelijke belastingdruk in een land. Alvorens we dit nominale tarief kunnen toepassen zijn er namelijk allerhande van bewerkingen die kunnen uitgevoerd worden voor men aan de werkelijk belastbare basis komt, zoals besproken in hoofdstuk 2.2 en zoals vermeldt in Art. 74-79 KB/WIB92. Het statutaire tarief is aldus minder relevant om vergelijkingen mee uit te voeren gezien deze geen rekening houdt met de diverse fiscale vrijstellingen en ze geeft geen eerlijke weergave van de werkelijke belastingdruk die ervaren wordt door de bedrijven (Teodorescu en Istudor, 2017). Voor zulke vergelijkingen hanteren we beter de effectieve belastingvoet (de Mooij, 2000).

2.4 Relatie statutaire en effectieve belastingvoet

Het statutaire tarief passen we toe op de belastbare basis om tot de effectief betaalde belastingen te komen. De effectieve belastingvoet wordt berekend door de belastingen op het resultaat te delen door de winst van het boekjaar vóór belastingen (Palmans, 2020; Chun Keung et al., 2013; Crabbé, 2010; Rego en Wilson, 2012; Vandenbussche en Crabbé, 2005; Vandenbussche en Tan, 2005)

Dyrenge et al (2016) bespreekt het fenomeen en de gevolgen van publieke druk op bedrijven om belastingontwijking te verminderen. Dit onderzoek gaf aan dat publieke druk een significante invloed kan hebben op de effectief betaalde belastingen van grote beursgenoteerde bedrijven. De gepercipieerde eerlijkheid van de belastingen kan ook een gedragsmatige verandering oproepen bij de bedrijven, waardoor ze minder aan belastingontwijking zullen doen. Zo gaf onderzoek van DeZoort et al. (2018) geeft aan dat de gepercipieerde eerlijkheid van belastingtarieven en een wettelijk kader een link heeft met de ethische overwegingen om over te gaan tot belastingontwijking.

Het statutaire tarief is standaard hoger dan de effectieve belastingvoet binnen Europa. Het verschil in België tussen het statutaire tarief en de ETR bedroeg 5% in aanslagjaar 2018 (Coppens et al. 2018). Er zijn verscheidene redenen waarom het statutaire tarief af kan wijken ten opzichte van de ETR. Het verschil tussen het statutair tarief en de ETR wordt namelijk bepaald door de verschillen tussen de boekhoudkundige en de fiscale verwerking van de inkomsten en uitgaven van het betrokken aanslagjaar, rekening houdende met specifieke belastingverminderingen en vrijstellingen, zoals bepaald in de belastingregelgeving. De effectieve belastingvoet kan fluctueren, ook al blijft het statutaire tarief ongewijzigd. In de periode tussen 2011 en 2016 bleef het statutaire tarief in Roemenië ongewijzigd en toch vertoonde de ETR een dalende trend. Dit verschil werd veroorzaakt door wijzigingen in de belastingregelgeving en door bijkomende fiscale vrijstellingen voor investeringen (Teodorescu en Istudor, 2017). Bijkomende negatieve verschillen kunnen ook veroorzaakt worden door bijvoorbeeld een toename aan belastingontwijking. In Amerika werd de nominale voet namelijk gedurende een periode van 25 jaar vastgezet op 35%, maar de ETR daalde in dezelfde mate zowel voor de multinationals als voor de binnenlandse bedrijven in Amerika. De daling voor de multinationals kon verklaard worden door de dalende statutaire tarieven op de internationale markten waarin zij actief waren en door hun mogelijkheid tot internationale belastingplanning (Dyrenge et al. 2017).

Onderzoek door Dias en Reis (2018) naar de relatie tussen het nominale/statutaire tarief en de effectieve belastingvoet, gebaseerd op 5 lidstaten van de EU, toont aan dat wanneer het nominale tarief van de belastingen stijgt, dat de ETR eveneens stijgt. Deze stijging kent echter een tragere groei, wat de resultaten bevestigt van eerdere studies waar bedrijven hun totale belastingen verminderen door betere belastingplanning.

In 2002 werd de vennootschapsbelasting in België verlaagd van 40,17% naar 33,99%. Uit eerder onderzoek van Vandebussche en Crabbé (2005) bleek echter dat deze verlaging maar een beperkt effect had op de effectieve belastingvoet en de algemene competitiviteit van België binnen Europa. Onderzoek van Alena et al (2017) wijst op het bestaan van 5 verschillende clusters binnen Europa, waarbij er een duidelijk verschil is tussen de oudere en de nieuwere EU-lidstaten met betrekking tot de relatie van het statutaire tarief en de ETR. De oudere EU-lidstaten, waartoe België behoort, worden gekenmerkt door hoge statutaire tarieven en eveneens de hoogste effectieve belastingtarieven binnen de diverse clusters van de EU. Deze cluster is de minst competitieve met statutaire tarieven die schommelen tussen 25%-33,99% en een gemiddeld ETR van 29,8%. Hier tegenover staat de Oost-Europese cluster met landen zoals Letland, Roemenië, Polen, Tsjechië, Estland en Litouwen, waar de statutaire tarieven tussen de 15%-21% schommelen. Het gemiddelde ETR bedraagt er 14,3% in 2017. Om de competitiviteit van België in de overkoepelende Europese context te verzekeren zal er buiten een daling van het statutaire tarief eveneens een daling van de ETR dienen te gebeuren. Hiervoor is het belangrijk dat het werkelijke effect van de vennootschapsbelastinghervorming in kaart wordt gebracht. De volgende hypothese wordt vooropgesteld:

H₁: de verlaging van het statutaire belastingtarief in aanslagjaar 2019 ten opzichte van aanslagjaar 2018 leidt tot een daling van de effectieve belastingvoet in aanslagjaar 2019 ten opzichte van aanslagjaar 2018.

2.5 Groot versus klein

De effecten van nationale belastinghervormingen hebben in het algemeen meer impact op KMO's dan op grote ondernemingen. Belastingen hebben namelijk een veel grotere invloed op de koststructuur van een KMO omdat zij niet over dezelfde middelen beschikken als grote ondernemingen om gesofisticeerde belastingontwijkingstrategieën te hanteren. Multinationals zijn, omwille van hun structuur, in staat om winsten te verschuiven van een land met een hoge belastingdruk naar een land met een lage belastingdruk, zij zullen ook beter zijn in het optimaliseren van hun fiscaliteit om een zo laag mogelijke belasting te betalen. Eén van de meest gebruikte manieren hierin is het toepassen van *transfer-pricing* (Devereux et al., 2002; Grubert et al., 1993; Harris et al., 1991). Hiernaast bestaat er ook nog het concept van de zogenaamde 'Tax-rulings'. Dit zijn afspraken rechtstreeks gemaakt tussen bedrijven en de belastingdienst omtrent de uiteindelijke belastbaarheid van inkomsten. In het algemeen leidt de afspraak meestal tot een lagere belastingdruk. Deze afspraken worden vaak gemaakt met buitenlandse investeerders en internationale ondernemingen, die hiermee zekerheid krijgen over de fiscaliteit in een bepaald land. Zulke rulings hebben als doel om internationale groepen en buitenlandse investeerders aan te trekken. Deze Tax-rulings hadden echter het potentieel om een oneerlijke concurrentie in de hand te werken. De Europese commissie, onder de leiding van de Europese commissaris voor competitie, Margarethe Vestager, heeft verschillende lidstaten veroordeeld tot de terugbetaling van ongeoorloofde staatssteun. Onder de veroordeelde landen vielen Luxemburg (E.C. statement, 20/06/2018) en België (E.C. statement, 11/01/2016). Deze rulling tegen België staat bekend als de "excess Profit" rulling en bestond er uit dat België minstens aan 35 grote multinationale bedrijven ongeoorloofde staatssteun heeft verleend door hen d.m.v. voorafgaande belastingafspraken tot 90% minder belastingen aan te rekenen. België werd in 2016 verplicht om de ongeoorloofde staatsteun terug te eisen van de desbetreffende grote ondernemingen, desondanks het meermaals beroep door de toenmalige minister van financiën, Johan Van Overtveldt. Hiermee werd een duidelijk signaal gegeven dat de Europese Commissie ongeoorloofde belastingontwijking in de EU hardhandig wilt aanpakken.

KMO's hebben ook een beperktere toegang tot de kapitaalmarkten, deels door de beperkter beschikbare informatie en door het hoger gepercipieerd risicogehalte (Nam en Radulescu, 2011). Volgens Chen et al. (2002) discrimineert de diverse vennootschapsbelastingssystemen binnen de OESO-landen tegen KMO's, aangezien het vaak schuldfinanciering aanmoedigt vanwege de fiscale aftrekbaarheid van betaalbare interesten. Gezien de financieringsstructuur dus een impact heeft op de uiteindelijke belastbaarheid van een bedrijf, kan men stellen dat er een vorm van oneerlijke concurrentie bestaat. De Europese Commissie beschreef in 2001 dat buitenlandse multinationale ondernemingen een lagere effectieve belastingdruk ervaren dan binnenlandse ondernemingen (E.C., 2001a).

Om de mogelijk verschillende impact van de vennootschapshervorming op de verschillende types van ondernemingen te onderzoeken, wordt de volgende hypothese geformuleerd:

H2: De daling van de effectieve belastingvoet in aanslagjaar 2019 ten opzichte van aanslagjaar 2018 door de verlaging van de nominale belastingvoet in aanslagjaar 2019 ten opzichte van aanslagjaar 2018, zal kleiner zijn voor grote ondernemingen dan voor KMO's.

De Belgische Btw-plichtige bedrijfsomgeving bestond in 2017 namelijk voor 99,8% uit niet-grote ondernemingen⁸. Kleine en middelgrote ondernemingen (voortaan KMO's) vormen de meerderheid van de ondernemingen binnen de ontwikkelde landen. De competitiviteit van deze KMO's beïnvloedt rechtstreeks de competitiviteit van een land als een geheel. Zij spelen een cruciale rol voor de nationale economische groei (Buijink et al., 1999; Nam en Radulescu, 2006), daarom is het van belang om de impact van de hervorming op deze groep specifiek te onderzoeken. Omdat er in het verleden bepaalde types van bedrijven minder belastingen dienden te betalen dan anderen, is het interessant om te onderzoeken welke impact de wetwijziging heeft gehad voor verschillende types bedrijven.

Een onderneming is een KMO volgens de Belgische wetgeving indien zij aan de volgende voorwaarden bepaald in art. 15 §1-§6 Wetboek van Vennootschappen (hierna: W.Venn.)voldoen:

- jaargemiddeld personeelsbestand kleiner of gelijk aan 50 VTE werknemers;
- jaaromzet, exclusief de belasting over de toegevoegde waarde is kleiner of gelijk aan 9.000.000,00 euro;
- balanstotaal is kleiner of gelijk aan 4.500.000,00 euro.

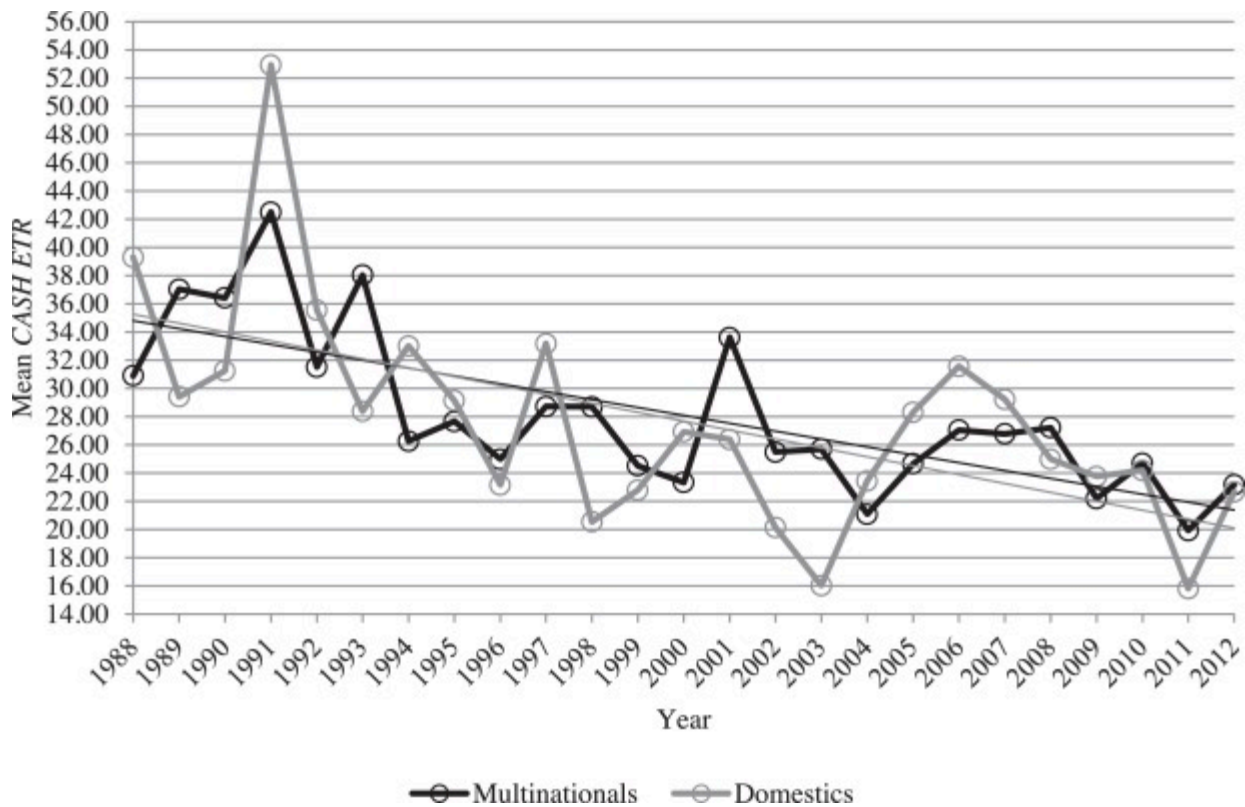
Wanneer de vennootschap meer dan één van bovenstaande criteria gedurende twee opeenvolgende boekjaren overschrijdt, kwalificeert de vennootschap niet meer als klein vanaf het daaropvolgende boekjaar (art. 15 §2 W.Venn.).

Onderzoek van Dyreng et al. 2017 geeft aan dat , hoewel multinationals meer mogelijkheden hebben tot belastingontwijking en belastingplanning, in de praktijk de ETR eenzelfde dalende verloop kende voor de binnenlandse bedrijven doorheen de tijd. Zij geven aan dat de binnenlandse bedrijven evenveel of zelfs meer aan belastingontwijking doen dan de internationale bedrijven en dat een focus enkel op de internationale bedrijven ongegrond is.

In de volgende tabel kan men de dalende trend vaststellen zowel voor de multinationals als voor de binnenlandse bedrijven in Amerika gedurende de periode 1988-2012. Dyreng et al. Hanteerden een cashflow-gebaseerd inkomen als vergelijkingsbasis met de ETR om zo de impact van boekhoudkundige regels uit te sluiten als drijfveer van deze algemene tendens.

---

⁸ economie.fgov.be, geraadpleegd op 15/11/2020

Figuur 1. gemiddelde ETR cashflow voor Multinationals en binnenlandse bedrijven in Amerika over de periode 1988-2012 bij gelijkblijvend statutair tarief. CASH FLOW ETR is de ratio van de betaalde belastingen in vergelijking met de CF van operaties vóór belastingen.

Hun onderzoek wijst aan dat de daling voor de inheemse bedrijven vooral veroorzaakt werd door tijdelijke maatregelen zoals versnelde afschrijvingen, daar waar multinationals voornamelijk voordeel kunnen halen uit lange termijn verschillen (zoals verschuivingen van inkomsten naar landen met lagere tarieven).

2.6 Vervennootschappelijking

Het concept van vervennootschappelijking, zoals gehanteerd in deze paper, is de benaming voor de nieuwe instroom van zelfstandigen en vrije beroepen die een vennootschap oprichten vanwege de gunstigere belastingtarieven ten opzichte van de tarieven uit de personenbelasting. Daar waar de vennootschapsbelasting voornamelijk éénzelfde statutair tarief hanteert, uitgezonderd voor de KMO's conform art. 15 §1 W.Venn, die een minimale bedrijfsleiderbezoldiging uitkeren en het afwijkend tarief op de eerste schijf van 100.000 EUR belastbare winst, wordt de personenbelasting gekenmerkt door een progressieve belasting op het inkomen, waarbij de tarieven aanzienlijk hoger liggen.

Inkomensschijf	Te hanteren tarief
€ 0 - € 13.440	25%
€ 13.440 - € 23.720	40%
€ 23.720 - € 41.060	45%
Vanaf € 41.060	50%

Tabel 2: tarieven personenbelasting

De wijziging van het statutaire tarief zou immers wel budgetneutraal kunnen zijn binnen de vennootschapsbelastingomgeving, maar indien dit vooral te wijten is aan het feit dat éénmanszaken massaal omgevormd worden tot vennootschappen, zullen er minder inkomsten uit de personenbelasting zijn en dan zou de door de regering Michel I vooropgestelde budgetneutraliteit in het gedrang komen.

De wetgever hield rekening met het feit dat een verlaging van het nominale tarief van de vennootschapsbelasting een verdere vervennootschappelijking in de hand kan werken (Vandekerckhove, 2017). Om dit te vermijden werden er enkele specifieke maatregelen opgesteld. Er is namelijk een sanctie voor vennootschappen die de nieuwe minimumbezoldiging niet uitkeren aan de bedrijfsleider. Om in aanmerking te komen voor het verlaagd tarief in de vennootschapsbelasting, dient een vennootschap een bezoldiging van € 45.000,00 toe te kennen aan minstens een van haar bedrijfsleiders personen (Art. 215 lid 3 4° WIB 92). Als de vennootschap niet aan die voorwaarde voldoet, dan verliest zij het recht op het verlaagd tarief en zij zal onderworpen worden aan een bijkomende afzonderlijke belasting (nieuw art. 219quinquies WIB 92). De afzonderlijke heffing staat los van de 'gewone' vennootschapsbelasting (wat o.m. impliceert dat zij niet geneutraliseerd kan worden door de beschikbare aftrekken (Fisc. Act. 2014, 43/16). De afzonderlijke heffing zal wel fiscaal aftrekbaar zijn (art. 198 § 1 1° WIB 92). Op de sanctie voor ontoereikende bezoldigingen bestaan twee uitzonderingen:

voor kleine vennootschappen (in de zin van art. 15 § 1 tot 6 W.Venn.) is de sanctie niet van toepassing voor de eerste vier belastbare tijdperken vanaf hun oprichting; voor vennootschappen die met elkaar verbonden zijn (in de zin van art. 11 W.Venn.) én slechts één – dezelfde – bedrijfsleider hebben, worden de aan die bedrijfsleider gestorte bezoldigingen gezamenlijk in aanmerking genomen, en

afgetoetst tegen een verhoogd drempelbedrag van (maximaal) € 75.000,00 (in plaats van € 45.000,00) (art. 219quinquies § 6 WIB 92). Als het totaal van de bezoldigingen die drempel niet bereikt, is de afzonderlijke aanslag van 5,1 % of 10 % verschuldigd door de betrokken vennootschap met het hoogste belastbaar resultaat. Omdat de afwijkende regel slechts van toepassing is als de verbonden vennootschappen slechts één bedrijfsleider hebben, zal het toepassingsgebied van die uitzondering in de praktijk wellicht beperkt zijn.

De beste manier echter om de vervennootschappelijking tegen te gaan zou een verdere verlaging van de belastingdruk binnen de personenbelasting zijn.

Gezien de vooropgestelde budgetneutraliteit is het belangrijk om te onderzoeken hoe groot het effect van een mogelijke vervennootschappelijking is. Vanwege het grote contrast tussen de vennootschapsbelasting en de veel hogere progressieve tarieven van de personenbelasting wordt er een aanzienlijk vervennootschappelijkingseffect verwacht in aanslagjaar 2019 ten opzichte van aanslagjaar 2018:

H3: de verlaging van het statutaire belastingtarief in aanslagjaar 2019 ten opzichte van aanslagjaar 2018 leidt tot een vervennootschappelijkingseffect. Er zal een aanzienlijke stijging van het aantal vennootschappen zijn.

3 Methodologie

3.1 Datacollectie en -selectie

Volgens Nicodème (2001) bestaan er drie methoden om de effectieve belastingvoet te bepalen. Met name de '*micro forward-looking method*' die vertrekt van theoretische veronderstellingen die dan leiden tot een theoretische effectieve belastingvoet. Een tweede methode is de '*micro backward-looking method*'. Deze vertrekt vanuit informatie bekomen uit de jaarrekeningen. Wanneer we deze effectief betaalde belastingen vergelijken met de winst van het boekjaar vóór belastingen, dan bekomen we een ratio die we de werkelijke belastingvoet of de Effective Tax Rate (ETR) noemen. Dit is de werkelijke belastingdruk die een onderneming ervaart (Hanlon en Heitzman, 2010; Teodorescu en Istudor, 2017). De derde methode is de '*macro backward-looking method*'. Deze algemene methode maakt gebruik van geaggregeerde data. De ETR wordt geëxtrapoleerd door de door vennootschappen betaalde belastingen te delen door hun totale belastinggrondslag. In deze scriptie wordt de '*Micro backward-looking method*' verder gehanteerd.

Dit onderzoek hanteerde de Bel-first databank voor de dataverzameling. Deze databank beschikt over uitgebreide financiële, juridische en economische informatie van de afgelopen 10 jaar van meer dan een miljoen ondernemingen in België en Luxemburg. Hieruit volgt dat de beschikbare data een zeer representatief beeld kan schetsen over de invloed van deze wijzigingen. Gezien dit onderzoek de werkelijke invloed van de verlaging van het statutaire tarief van de Belgische vennootschapsbelasting in kaart tracht te brengen worden de Luxemburgse bedrijven verder buiten beschouwing gelaten.

In lijn met eerder onderzoek van Palmans (2020) dringen zich er een aantal eliminaties op zodat er een dataset bekomen wordt met enkel relevante ondernemingen voor dit onderzoek. Het onderzoek vertrekt van de actieve Belgische ondernemingen. Inactieve ondernemingen en ondernemingen die eventueel een fusie ondergaan zijn niet representatief gezien hun respectievelijke jaarrekeningen een vertekend beeld zouden geven. Gezien niet alle bedrijfssectoren zich even goed lenen om de impact van de nominale tariefverlaging in kaart te brengen dienen er hier ook uitsluitingen te gebeuren in de steekproef. Deze uitsluitingen gebeuren op basis van de NACE-codes. De NACE-code is een code die door de Europese Unie en haar lidstaten toegekend wordt aan een bepaalde klasse van commerciële of niet-commerciële economische activiteiten. NACE is dus een officiële Europese lijst van activiteitsomschrijvingen. Zowel de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid, de BTW-administratie en de ondernemingsloketten gebruiken deze om bedrijven in te delen in sectoren. Elk land mag de lijst verder uitdiepen met extra codes, zolang de basislijst onveranderd blijft. Daarom spreken we in België ook van NACEBEL-codes. De NACE-code is voor alle EU-landen verplicht en dient als hulpmiddel bij het opstellen van economische statistieken en overzichten. NACE staat voor Algemene Nomenclatuur van de Economische Activiteiten in de Europese Gemeenschap⁹. Op basis van deze NACEBEL-codes worden de volgende sectoren uitgesloten van het onderzoek, gezien deze sectorspecifieke kenmerken vertonen die eventueel een vertekend beeld kunnen geven aan deze analyse. Deze eliminaties werden gedaan naar analogie met het onderzoek van Palmans (2020), met

---

⁹ <https://www.vlaanderen.be/economie-en-ondernemen/een-eigen-zaak-starten/nace-code>, geraadpleegd op 02/01/2021

de uitzondering dat er bijkomend ook nog een extra eliminatie is gebeurd voor de culturele sector, aangezien de fiscale regeling omtrent de tax-shelters een mogelijk vertekend beeld kunnen geven: openbare nutsvoorzieningen (NACEBEL 35 t.e.m. 39), financiële dienstverlening en de verzekeringssector (NACEBEL 64 t.e.m. 66), de vastgoedsector (NACEBEL 68), openbaar bestuur, defensie en verplichte sociale verzekeringen (NACEBEL 84), Creatieve activiteiten, kunst, musea, loterijen, sport en verenigingen (NACEBEL 90-94), huishoudens als werkgever van huishoudelijk personeel en Niet-gedifferentieerde productie van goederen en diensten door particuliere huishoudens voor eigen gebruik (NACEBEL 97 en 98). In tegenstelling tot Palmans (2020) zal dit onderzoek zich niet enkel beperken tot de grote en zeer grote ondernemingen, maar wordt er ook specifiek gekeken naar de verschillen in de impact tussen KMO's en grote ondernemingen. Enkel bedrijven die het Belgisch model voor bedrijven van de jaarrekening neerleggen worden in beschouwing genomen. Dit vervat zowel het volledige model, het verkort model en het micromodel van de jaarrekening. Verenigingen worden uitgesloten van de steekproef. Aangezien België geen systeem van zuivere consolidatie kent worden de geconsolideerde jaarrekeningen aldus uitgesloten. Voorts worden enkel bedrijven in de steekproef opgenomen indien zij in de aanslagjaren 2018 en 2019 minstens 0,01 euro belastingen betaald hebben voor de eerste twee hypothesen. Om een correcte vergelijking te kunnen maken werden enkel de bedrijven geselecteerd die een jaarrekening hebben voor aanslagjaar 2018 en voor aanslagjaar 2019. Voorts werden ook enkel de bedrijven opgenomen waarvan het fiscale boekjaar eindigt in december, om de impact van de nieuwe maatregelen zo goed als mogelijk in kaart te brengen. De steekproef bestaat ook enkel uit Naamloze Vennootschappen (NV), Besloten Vennootschappen (BV), Besloten Vennootschappen met Beperkte Aansprakelijkheid (BVBA), Eenpersoons BVBA's en enkel BTW-plichtige ondernemingen. Sinds de nieuwe vennootschapswetgeving d.d. 1 mei 2019 worden BVBA- en EBVBA-ondernemingen samengevoegd onder de term BV. Gezien de BVBA's en EBVBA's reeds eerder in de mogelijkheid waren om van vennootschapsvorm over te schakelen naar BV, werd er in de selectie met de drie categorieën rekening gehouden. Er werd verder geopteerd om enkel de Vlaamse Ondernemingen in beschouwing te nemen.

criterium	Aantal ondernemingen
Alle ondernemingen BelFirst	1.026.273
Alle Belgische bedrijven	919.801
Bedrijven met een jaarrekening	759.876
Actieve ondernemingen	469.629
Eliminatie NACEBEL-codes	426.025
Schematype: Belgisch model voor bedrijven	418.681
Belastingen op het resultaat in boekjaar 2017 en boekjaar 2018	234.652
Afsluitingsmaand: december	178.700
Alle Vlaamse bedrijven	113.385
Rechtsvorm: NV, BV, BVBA, EBVBA	111.474
BTW-plichtige ondernemingen	100.907
Totaal	100.907

Tabel 3: overzicht dataverzameling H1 en H2

De resterende steekproef bedraagt nog 100.907 bedrijven. Voorts werd er geopteerd om de steekproef verder in te perken tot ongeveer de helft van de bedrijven vanwege softwarematige beperkingen. De bedrijven in deze steekproef zijn geselecteerd op basis van de eerstkomende volgorde waarop ze gegenereerd werden door de Belfirst-database.

Bij de tweede hypothese dringt er zich een verdeling op tussen kleine/middelgrote ondernemingen (voortaan KMO) en grote ondernemingen (voortaan GO). Er werd in dit onderzoek geopteerd om de vooraf gedefinieerde categorieën te hanteren zoals ze voorkomen in de Bel-First databank. Deze categorieën zoals opgenomen in de Bel-First databank stemmen niet 100% overeen met de definitie zoals ze voorkomt in de Belgische wetgeving, maar ze worden wel representatief genoeg geacht in het kader van dit onderzoek om de onderverdeling te maken tussen een KMO en een grote ON. Er bestaan 4 categorieën binnen de BelFirst database omtrent de grootte van een bedrijf. Deze zijn opgedeeld in 'Zeer grote onderneming', 'Grote onderneming', 'Middelgrote onderneming' en 'Kleine onderneming'. Aangezien de categorieën 'Kleine onderneming' en de categorie 'Middelgrote onderneming' binnen deze database het best aanleunt tegen de definitie zoals deze voorkomt in de Belgische wetgeving, definiëren we deze als "KMO". De categorieën 'Zeer grote onderneming' en 'Grote onderneming' leunen dan weer beter aan tegen de definitie van een GO. Een bedrijf valt onder de categorie "GO" volgens de opnamecriteria voorgedefinieerd in de BelFirst-databank wanneer ze ten minste aan twee van de volgende voorwaarden voldoen: een omzet van meer dan 10 miljoen EUR; een bedrijfsopbrengst van meer dan 23 miljoen euro en/of meer werknemers dan 150 voltijds equivalenten personeelsleden. Alle bedrijven die niet aan deze voorwaarden voldoen vallen onder de categorie "KMO". Van de 100.907 bedrijven zijn er 4.655 bedrijven die zich in de categorieën 'Zeer grote ondernemingen' en 'Grote ondernemingen' bevinden. De overige 96.252 bedrijven vallen in de categorieën 'Kleine/Middelgrote Ondernemingen'. Vanwege dezelfde softwarematige beperkingen als in hypothese 1 werd deze steekproef van de KMO-bedrijven verder ingeperkt tot ongeveer de helft van deze populatie aan bedrijven.

De derde hypothese, die het mogelijke effect van vervennootschappelijking in kaart wil brengen van aanslagjaar 2019 in versus aanslagjaar 2018, vertrekt terug vanuit de steekproef van alle Belgische bedrijven. De volgende vennootschapsvormen worden hier geselecteerd: de NV, de BV (incl. de voormalige omschrijvingen van deze categorie: BVBA en EBVBA) en de Vennootschap Onder Firma (VOF).

3.2 Variabelen

3.2.1 Afhankelijke variabele

De afhankelijke variabele in dit model is de effectieve belastingvoet (hierna: ETR = effective tax rate), de ETR is een variabele die frequent voorkomt in gelijkaardig onderzoek (Palmans, 2020; Buijink et al., 2002; Callihan, 1994; Janssen, 2005; Nicodeme, 2001; Shackelford en Shevlin, 2001). De effectieve belastingvoet wordt berekend door de belastingen op het resultaat te delen door de winst van het boekjaar vóór belastingen (Palmans, 2020; Chun Keung et al., 2013; Crabbé, 2010; Rego en Wilson, 2012; Vandenbussche en Crabbé, 2005; Vandenbussche en Tan, 2005). De ETR voor onderneming i in jaar t wordt weergegeven door volgende formule:

$$ETR_{i,t} = \frac{\text{Belastingen op het resultaat}_{i,t}}{\text{Winst van het boekjaar voor belastingen}_{i,t}}$$

3.2.2 Onafhankelijke variabele

Er werd gekozen voor de binaire dummy-variabele aanslagjaar ("aanslagjaar") als onafhankelijke variabele. Deze dummy-variabele biedt de mogelijkheid om een vergelijking te maken tussen beide aanslagjaren, waarbij aanslagjaar 2018 weergegeven wordt door het cijfer 0 en aanslagjaar 2019 wordt dan weer weergegeven door het cijfer 1. Aan deze respectievelijke aanslagjaren is een statutair belastingtarief gekoppeld. Het statutaire of het nominale tarief is het wettelijke belastingtarief dat op de belastbare basis geheven wordt (Slemrod en Bakija, 2017; Vandenbussche en Crabbé, 2005). Het statutaire belastingtarief voor aanslagjaar 2018 bedraagt 33,99% (= 33% + 3% crisisbijdrage) terwijl die van 2019 29,58% (= 29% + 2% crisisbijdrage) bedraagt.

3.2.3 Controlevariabelen

Er werd reeds eerder onderzoek uitgevoerd naar de diverse factoren die een invloed hebben op de effectieve belastingvoet. Deze factoren dienen daarom opgenomen te worden als controlevariabelen.

Zo toonde een studie van Gupta en Newberry (1997) een positief verband tussen de 'Return on Assets' ("ROA") en de ETR. De ROA wordt berekend als de ratio van de inkomsten vóór belastingen (IVB) over de totale activa (TA) en deze ratio reflecteert de winstgevendheid van een bedrijf (Dunbar et al., 2010).

Deze studie toonde ook aan dat de kapitaalstructuur onder de vorm van schuldgraad ("LEV") een duidelijke impact heeft op de ETR die een onderneming zal ondervinden. De kapitaalstructuur wordt in deze paper beschouwd als de lange termijnschulden (LT)/totale activa (TA). De kosten verbonden aan deze lange termijnschulden (interesten), zijn kosten die aftrekbaar zijn in hoofde van de onderneming. Bijgevolg zal een onderneming met een hoge schuldgraad veel kosten in mindering kunnen brengen en dit heeft een negatief verband met de ETR. Kraft (2014) gaf eveneens aan de bedrijven met een hogere schuldgraadfinanciering een lagere ETR betalen, dit is in overeenstemming

met het onderzoek van Chen et al (2002), waarbij de financieringsstructuur van een bedrijf een significante impact heeft op de ETR. Gupta en Newberry (1997) geven aan dat de kapitaalstructuur van een bedrijf, alvast op lange termijn, een grotere impact kan hebben op de ETR dan de grootte van het bedrijf. Op kortere termijn zagen zij wel een significante impact van de grootte van het bedrijf op de ETR.

Er zijn twee tegengestelde theorieën omtrent de relatie tussen de grootte van de firma en de ETR. De eerste theorie is de "Political power theory", zoals eerst beschreven door Siegfried (1973). Deze zegt dat grote bedrijven er baat bij hebben om het politieke proces in hun voordeel te beïnvloeden. Hieruit volgt dat grotere bedrijven een lagere ETR zullen hebben omwille van drie redenen. De eerste gaat er van uit dat grote bedrijven meer middelen hebben om het politieke proces te beïnvloeden in hun voordeel en om zo minder effectieve belastingen te betalen. De tweede reden is dat grotere firma's hun activiteiten beter kunnen optimaliseren om een zo laag mogelijke belasting te moeten betalen. De derde reden is dat grote bedrijven zich in een betere positie bevinden om belastingexperts met meer ervaring aan te nemen, waardoor ze eveneens minder belastingen betalen. In tegenstelling tot de principes van de "Political power theory", geeft het onderzoek van Jensen & Meckling (1976) aan dat bedrijven onderworpen zijn aan politieke druk. Dit wordt verder beschreven onder de "Political cost theory" of de "Positive accounting theory" (Zimmerman, 1983; Watts & Zimmerman, 1990). Deze theorie stelt dat de overheid eerder grotere bedrijven zal viseren. Ze zal sneller regelgeving opstellen die een negatieve fiscale impact heeft op deze specifieke groep. Zo kunnen invloedrijke kiezers ervoor ijveren dat er een grotere herverdeling van kapitaal gebeurt door bijvoorbeeld extra belastingen te eisen. Belastingen, meer sociale verantwoordelijkheid, strengere regelgeving; dit zijn allemaal onderdelen van de totale politieke kost die bedrijven ondervinden. Dit alles zal er toe leiden dat grotere bedrijven een hogere ETR zullen ervaren dan kleinere bedrijven. Eerder onderzoek geeft nogal inconsistente resultaten weer omtrent de impact van de grootte van een bedrijf op de ETR. Daar waar sommige onderzoeken een positieve relatie tussen de grootte en de ETR vinden (Zimmerman, 1983; Richardson & Lanis, 2007; Kraft, 2014; Katsikas en Lewis, 2016; Belz et al., 2019), vinden andere studies een negatieve relatie hiertussen (Siegfried, 1972; Porcano, 1989; Rego, 2003). Sommige onderzoeken vinden zelfs geen relatie (Stickney & McGee, 1997; Liu & Cao, 2007). Onderzoek van Halleux en Valenduc (2007) vond dat de grootte van een onderneming een effect kan hebben op de ETR, maar geeft aan dat de sterkte en de richting van het verband onduidelijk is. Ze beschreven wel een licht positieve relatie tussen het aantal werknemers en de ETR, wat er op wijst dat grotere ondernemingen een hogere belastingdruk ervaren. Nicodème (2007) beschreef dan weer een duidelijk negatieve relatie tussen het aantal werknemers en de effectieve belastingdruk van bedrijven, wat alludeert dat grotere bedrijven een lagere ETR kennen dan kleine bedrijven. Wilkie & Limberg (1990) deden verder onderzoek naar de redenen waarom er zulke discrepanties bestonden tussen de studies van Zimmerman (1983) en van Porcano (1986). Zij vonden dat deze verschillen grotendeels veroorzaakt werden door de divers gehanteerde empirische methoden. Er werden afwijkende definities omtrent de berekeningswijze van de ETR gehanteerd in beide studies. Wilkie en Limberg duiden ook aan dat er verschillende selectieprocedures in de steekproef, andere definities omtrent de grootte van een bedrijf en verschillen in data aggregatie waren tussen de vergeleken papers. Dit veroorzaakte significante verschillen in de relatie tussen de grootte van een bedrijf en de uiteindelijke ETR.

Het onderzoek van Omer et al. (1993) maakte dezelfde observatie, maar gaf aan dat de "Political Cost Theory" een robuuster en correcter beeld weergeeft omtrent de relatie tussen de grootte van een bedrijf en de ETR. Kraft (2014) vond dat grotere bedrijven een hogere ETR kenden, in overeenstemming met de "Political Cost Theory".

De 'Political cost theory' werd bevestigd in het onderzoek van Kraft (2014) omtrent de hervorming van de vennootschapsbelasting in Duitsland in 2008. Er werd geconcludeerd dat grote bedrijven een hogere ETR betalen. De verwachting is dat de grootte van een bedrijf ("grootte") een positieve relatie zal hebben met de uiteindelijke ETR, in overeenstemming met de principes van de "Political cost theory". Gupta en Newberry (1997) gebruikten de totale activa als proxy voor de grootte van een bedrijf vast te stellen, daar waar andere studies (Ashbaugh et al., 2003; Palmans, 2020) gebruik maken de omzet. In dit onderzoek gebruiken we, gelijklopend met de studie van Gupta en Newberry (1997), het balanstotaal als proxy voor de grootte van het bedrijf vast te stellen. Hiervoor werden 6 verschillende klassen gedefinieerd: Klasse 1 zijn alle ondernemingen met een balanstotaal kleiner of gelijk aan 50.000 EUR en wordt hier gehanteerd als controlevariabele; Klasse 2 zijn de ondernemingen met een balanstotaal tussen 50.001 EUR – 150.000 EUR; Klasse 3 tussen 150.001-250.000 EUR; Klasse 4 tussen 250.001-350.000 EUR; Klasse 5 tussen 350.001-4.500.000 en Klasse 6 zijn alle ondernemingen met een balanstotaal van meer dan 4.500.000 EUR. Deze laatste klasse stemt overeen met één van de door de Belgische wetgeving gedefinieerde voorwaarden van een grote onderneming, terwijl de andere klassen de verschillen in de groottes van KMO's weergeeft op basis van het balanstotaal. Om deze specifieke verschillen in kaart te brengen en om te zien of er mogelijk sprake is van een niet-lineair verband is het belangrijk dat "grootte" als een categorische variabele gedefinieerd wordt. Bijkomend wordt de controlevariabele "grootte" als een continue variabele gedefinieerd wat het mogelijk maakt om het effect hiervan waar te nemen, onder de veronderstelling van lineariteit.

De aftrek van vorige verliezen ("vorigeverliezen") laat toe om de belastbare grondslag van het huidige belastbaar tijdperk tegen de fiscale verliezen van vorige belastbare tijdperken af te zetten. Hierdoor zal de belastbare basis in het huidige belastbare tijdperk dalen. Naar analogie met het onderzoek van Palmans, 2020, werd deze variabele opgenomen als een binaire dummy-variabele. De aanwezigheid van een fiscaal overdraagbaar verlies in de balans groter dan 0,00 wordt weergegeven door het getal 1. Wanneer de dummyvariabele het getal 0 aanneemt, dan geeft dit aan dat er geen overgedragen verliezen aanwezig zijn in de balans. Er wordt een negatief verband verwacht.

Ondernemingen die onderworpen worden aan controles van een externe bedrijfsrevisor ("Bedrijfsrevisor") kunnen de neiging hebben om minder fiscale optimalisaties door te voeren daar het toezicht van een bedrijfsrevisor mogelijks ervoor zorgt dat zij voorzichtiger te werk zullen gaan met betrekking tot het uithollen van hun belastbare grondslag, dit leidt tot een stijging van de ETR (Palmans, 2020). Hierdoor is het verwachte verband voor de dummy-variabele "bedrijfsrevisor" positief. De aanwezigheid van een bedrijfsrevisor wordt aangegeven door het getal 1, de afwezigheid van een auditor wordt weergegeven door het getal 0.

Een andere controlevariabele die vaak gehanteerd wordt binnen de literatuur is de kapitaalintensiteit ("kapintensiteit") (Palmans, 2020; Hope et al., 2013; Gupta en Newberry, 1997; Stickney en McGee,

1982). Deze variabele geeft de verhouding weer tussen de materiële vaste activa en het balanstotaal (Vandenbussche en Tan, 2005). Hoe hoger het aandeel van de materieel vaste activa is in een bedrijf, des te hoger dat de bijbehorende afschrijvingen zullen zijn. Deze afschrijvingen vormen een bedrijfskost en worden in mindering gebracht alvorens de belastingen berekend worden. Van deze variabele wordt er een negatief verband verwacht met de ETR.

In dit onderzoek werd er een focus gelegd op de controlevariabelen die het meest frequent voorkomen in de literatuur. Andere mogelijke controlevariabelen die buiten het bereik van dit onderzoek vallen, maar ook mogelijk een impact hebben op de ETR, zijn onder andere: de sector; Volgens onderzoek van Wang et al. (2014), zal de sector waarin een bedrijf actief is zal ook een significante invloed hebben op de ETR, evenals het feit of de bedrijven privaat bestuurd worden of als zij door de overheid bestuurd worden. De aanwezigheid van al dan niet buitenlandse aandeelhouders (Chen et al., 2010; Vandenbussche en Tan, 2005) en de belastingagressiviteit gelinkt aan de strategie van een onderneming (Higgins et al., 2015).

3.3 Modellen

Hieronder worden de verschillende modellen uitgezet op basis van de verschillende hypothesen:

$$H1: ETR = \mu + \beta_1 \times \text{aanslagjaar} + \beta_2 \times \text{ROA} + \beta_3 \times \text{LEV} + \beta_4 \times \text{grootte} + \beta_5 \times \text{vorigeverliezen} \\ + \beta_6 \times \text{bedrijfsrevisor} + \beta_7 \times \text{kapintensiteit} + \varepsilon$$

$$H2: ETR = \mu + \beta_1 \times \text{aanslagjaar} + \beta_2 \times \text{type bedrijf} + \beta_3 \times \text{aanslagjaar} \times \text{type bedrijf} + \beta_4 \times \text{ROA} + \beta_5 \times \text{LEV} + \beta_6 \times \text{vorigeverliezen} \\ + \beta_7 \times \text{bedrijfsrevisor} + \beta_8 \times \text{kapintensiteit} + \varepsilon$$

H3: T-test+Chi² toets om 2 proporties te vergelijken

“type bedrijf” zoals het voorkomt in het model van hypothese 2 is een dummy variabele en staat voor de KMO-bedrijven wanneer deze de waarde 0 heeft en staat voor de grote bedrijven wanneer deze de waarde 1 heeft.

De controlevariabele “Grootte” werd uitgesloten in de tweede hypothese, vanwege een sterk verwachte correlatie met de variabele “type bedrijf”.

In onderstaande tabel vindt u een samenvatting van het verwachte verband voor elke variabele.

<u>Variabele</u>	<u>Verwacht verband</u>
Aanslagjaar	Negatief verband (-)
ROA	Positief verband (+)
LEV	Negatief verband (-)
Grootte	Positief verband (+)
Vorigeverliezen	Negatief verband (-)
Bedrijfsrevisor	Positief verband (+)
Kapintensiteit	Negatief verband (-)

Tabel 4: overzicht onafhankelijke variabelen

4 Resultaten

4.1 Beschrijvende statistiek

	<i>N</i>	<i>Gem.</i>	<i>Mediaan</i>	<i>Q1</i>	<i>Q3</i>	<i>Min.</i>	<i>Max.</i>
ETR aj 2018 (in %)	50.211	27,17	31,68	5,79	39,09	-99,89	199,74
ETR aj 2019 (in %)	50.280	24,36	27,81	5,76	34,34	-99,84	199,70

Tabel 5: beschrijvende statistiek ETR

Bovenstaande tabel geeft de algemeen beschrijvende statistische waarden weer voor de effectieve belastingvoet in aanslagjaar 2018 en in aanslagjaar 2019. De initiële dataset bestond uit 51.218 bedrijven. Bij de eerste analyse werd er geconstateerd dat er sprake was van zogenaamde "outliers", die een vertekend beeld gaven van de dataset. Er werd geopteerd om een ondergrens van -100% te hanteren en een bovengrens van +200% om de ETR correct in kaart te kunnen brengen en om zo het scheeftrekkend effect van de extreme waarden tegen te gaan. Deze grenzen werden bepaald door te kijken naar het eerste percentiel en het 99ste percentiel van de initiële dataset. Het eerste percentiel bedroeg -96,64% in aanslagjaar 2018 en een waarde aan van -97,65% in aanslagjaar 2019. Het 99ste percentiel bedroeg 194,24% in aanslagjaar 2018 en het bedroeg 175,87% in aanslagjaar 2019. Dit komt neer op een eliminatie van 1.007 bedrijven in aanslagjaar 2018 en een eliminatie van 938 bedrijven in aanslagjaar 2019, tezamen een totaal van 1,94% van de totale dataset. De extreme waarden werden voornamelijk veroorzaakt wanneer de vennootschap een zeer beperkt positief of negatief resultaat vóór belastingen had, maar toch nog relatief veel belastingen diende te betalen in verhouding tot dit resultaat. Vanwege verworpen uitgaven, fiscale boetes, de minimum belastbare grondslag en/of door de geleidelijke inresultaatname van uitgestelde belastingen kan het zijn dat een bedrijf met een beperkt of zelfs negatief resultaat toch nog belastingen dient te betalen. Merk op dat er in de twee jaren verschillende steekproefgroottes gehanteerd werden. Er werd gekozen voor een zogenaamde Generalized Estimation Equation-model (voortaan GEE) voor de verdere analyse. Wanneer er eenzelfde bedrijf getest wordt zowel in aanslagjaar 2018 als in aanslagjaar 2019, dan bestaat er mogelijk een correlatie tussen de ETR van dit bedrijf in beide jaren. GEE corrigeert voor dit correlatie-effect. Het GEE-model zorgt er voor dat er geen eliminaties nodig zijn in de steekproef om de aantallen over de geteste jaren heen in overeenstemming te brengen.

De gemiddelde ETR bedroeg 27,17 % in aanslagjaar 2018. In aanslagjaar 2019 daalde de gemiddelde ETR tot 24,36%. Dit is een daling van 2,81 percentagepunten, hetgeen in lijn is met hypothese 1. Dit is zelfs een aanzienlijke wijziging, gezien het statutaire tarief enkel met 2,43 percentagepunten daalde (van 31,99% naar 29,56%).

De vorige hervorming van de vennootschapsbelasting in België, die dateerde van aanslagjaar 2003 naar aanslagjaar 2004, verlaagde het statutaire tarief met 6,18 percentagepunten. Volgens een

studie door Vandenbussche en Crabbé (2005) daalde de gemiddelde effectieve belastingvoet in verhouding maar met 0,92 percentagepunten. Dit geeft een indicatie dat er een grotere verlaging van de effectieve belastingvoet volgde uit de vennootschapsbelastinghervorming van 2017.

<u>Parameter</u>	<u>Schatter</u>	<u>Standaard -afwijking</u>	<u>95% betrouwbaarheids- interval</u>		<u>Z</u>	<u>Pr> Z </u>
Intercept	27,192	0,1191	26,9587	27,4257	228,25	<,0001
Aanslagjaar 2019	-2,8068	0,1347	-3,0708	-2,5427	-20,84	<,0001

Tabel 6: Generalized estimating equation. Standard Error Estimates

Tabel 6 geeft weer dat het geschatte verschil in ETR tussen boekjaar 2017 (aj. 2018) en boekjaar 2018 (aj. 2019) 2,81 procentpunten bedraagt, zonder rekening te houden met enige controlevariabelen. Dit verschil is significant op een significantieniveau van 0,01. Dit geeft een indicatie voor de bevestiging van hypothese 1.

De volgende tabellen beschrijven de continue variabelen in het model per jaar en geven een beter beeld over de bedrijven in de steekproef:

<u>Aanslagjaar 2018</u>	<u>N</u>	<u>Gem.</u>	<u>Mediaan</u>	<u>Q1</u>	<u>Q3</u>	<u>Min.</u>	<u>Max.</u>
Kap. Intensiteit	47.398	0,3073	0,2241	0,0654	0,5014	9,39E ⁻⁸	1
ROA	50.195	7,146	5,17	0,98	12,73	-969,54	774,15
LEV	47.577	49,2416	50,25	26,85	71,58	0,01	100
Grootte	50.211	8.618,93	633,585	224,791	1.982,08	0,026	26.352.091

Tabel 7: beschrijvende statistiek continue controlevariabelen aj. 2018

<u>Aanslagjaar</u> <u>2019</u>	<u>N</u>	<u>Gemm.</u>	<u>Mediaan</u>	<u>Q1</u>	<u>Q3</u>	<u>Min.</u>	<u>Max.</u>
Kap. Intensiteit	47.273	0,3052	0,2195	0,06357	0,4986	2.86E ⁻⁸	1
ROA	50.260	7,2746	5,45	0,95	13,25	-906,57	868,16
LEV	47.642	48,4045	49,17	25,92	70,7	0	99,99
Grootte	50.275	8.574,68	641,216	227,979	2.026,12	0,001	18.098.623

Tabel 8: beschrijvende statistiek continue controlevariabelen aj. 2019

De gemiddelde onderneming, volgens bovenstaande tabel, zou over een balanstotaal beschikken dat voor 30,52% uit materiële vaste activa bestaat. Deze zou een winst vóór belastingen hebben die tot 7,27 keer hoger ligt dan zijn balanstotaal en de onderneming zou voor 48,40% met vreemd vermogen op lange termijn gefinancierd worden. Tot slot beschikt de gemiddelde onderneming over een balanstotaal van 8.574.680 EUR.

Wanneer we kijken naar de afwijkingen tussen het gemiddelde en de mediaan, dan zien we dat zowel voor Kapitaal intensiteit, ROA en grootte het gemiddelde hoger ligt dan de mediaan. Dit zou kunnen wijzen op de aanwezigheid van nog meer extreme waarden die de bevindingen van de steekproef kunnen beïnvloeden. Er werd in dit onderzoek echter geopteerd om de eliminatie van de extreme waarden te beperken tot de waarden onder het 1ste en boven het 99ste percentiel, daar de steekproef het grootste deel van de onderzochte populatie bevat. Wanneer de ganse populatie onderzocht zou worden zouden er namelijk geen eliminaties van extreme waarden mogen gebeuren, aangezien deze deel uitmaken van de onderzochte werkelijkheid en de eliminatie van zulke waarden zelf een vertekend beeld zouden creëren. De afwijking van de grootte is een logisch gevolg van de scheve verdeling tussen kleine en grote ondernemingen in de steekproef (zie infra frequentietabellen grootte). Voor de LEV-categorie zien we dat het gemiddelde en de mediaan nagenoeg gelijk zijn.

Onderstaande frequentietabellen geven een inzicht over de prevalentie van de categorische variabelen in de eerste hypothese:

<u>Vorigeverliezen in</u> <u>aanslagjaar 2018</u>	<u>Frequentie</u>	<u>Procentuele</u> <u>verdeling</u>	<u>Cumulatieve</u> <u>frequentie</u>
0	45.723	91,06%	45.723
1	4.488	8,94%	50.211

Tabel 9: Frequentietabel overgedragen verliezen aj. 2018

<u>Vorigeverliezen in aanslagjaar 2019</u>	<u>Frequentie</u>	<u>Procentuele verdeling</u>	<u>Cumulatieve frequentie</u>
0	45.711	91,04%	45.711
1	4.500	8,96%	50.211

Tabel 10: Frequentietabel overgedragen verliezen aj. 2019

We kunnen stellen dat ruwweg 91% van de bedrijven in de steekproef geen overgedragen verliezen hadden ingebracht in de aanslagjaren 2018 en 2019.

<u>Revisor in aanslagjaar 2018</u>	<u>Frequentie</u>	<u>Procentuele verdeling</u>	<u>Cumulatieve frequentie</u>
0	42.559	84,76%	42.559
1	7.652	15,24%	50.211

Tabel 11: Frequentietabel Revisor aj. 2018

<u>Revisor in aanslagjaar 2019</u>	<u>Frequentie</u>	<u>Procentuele verdeling</u>	<u>Cumulatieve frequentie</u>
0	42.624	84,89%	42.624
1	7.586	15,11%	50.211

Tabel 12: Frequentietabel Revisor aj. 2019

We vinden dat ongeveer 15% van de bedrijven in de steekproef een bedrijfsrevisor aangesteld hebben om de jaarrekening te controleren.

De tabellen hieronder geven inzicht omtrent de frequentie van de vooraf gedefinieerde categorieën per jaar. De grootste categorie kan teruggevonden worden in Klasse 1 (98,22%), daar waar de kleinste categorie zich situeert in klasse 6 (<0,02%)

<u>Groote Aj. 2018</u>	<u>Frequentie</u>	<u>Procentuele verdeling</u>	<u>Cumulatieve frequentie</u>
Klasse 1	49.320	98,22%	49.320
Klasse 2	581	1,16%	49.901
Klasse 3	104	0,21%	50.005
Klasse 4	65	0,13%	50.070
Klasse 5	132	0,26%	50.202
Klasse 6	9	0,02%	50.211

Tabel 13: Frequentietabel grootte Aj. 2018

<u>Grootte Aj. 2019</u>	<u>Frequentie</u>	<u>Procentuele verdeling</u>	<u>Cumulatieve frequentie</u>
1	49.350	98,16%	49.350
2	607	1,21%	49.957
3	112	0,22%	50.069
4	57	0,11%	50.126
5	140	0,28%	50.266
6	9	0,02%	50.275

Tabel 14: Frequentietabel grootte Aj. 2019

4.2 Correlatiecoëfficiënt

Onderstaande tabel geeft de verbanden tussen de onafhankelijke en afhankelijke variabelen in het model weer. Dit geeft ook de correlaties weer tussen de onafhankelijke variabelen onderling. Er werd geopteerd om de Pearson's correlatiecoëfficiënten te berekenen. Deze meet de lineaire correlatie voor de variabelen op een continue schaal. De correlatiecoëfficiënt duidt slechts op een mogelijke samenhang, niet op enig oorzakelijk verband.

Om onderstaande tabel te interpreteren maken we gebruik van 3 waarden, met name de correlatiecoëfficiënt, de significantie (p-waarde) van de correlatiecoëfficiënt ($p < 0,05$ is significant) en de steekproefgrootte. Een hoge absolute waarde van de correlatiecoëfficiënt (r-waarde) duidt op een sterke samenhang, daar waar een lage absolute waarde van de correlatiecoëfficiënt (r-waarde) duidt op een zwakke samenhang. Een correlatie is zwak tot middelmatig wanneer de absolute waarde zich tussen 0,00 en 0,70 bevindt. Er werd een zwakke, maar significante negatieve correlatie ($r = -0,05383$) gevonden tussen de onafhankelijke variabele, het aanslagjaar, en de afhankelijke variabele, het effectieve belastingtarief. Dit geeft opnieuw een indicatie dat de effectieve belastingdruk is afgenomen voor de Vlaamse ondernemingen, zoals gedefinieerd onder hypothese 1. Deze correlatie werd bekeken op een steekproef van 100.491 bedrijven. Dit aantal volgt uit de samenvoeging van het aantal waarnemingen in aanslagjaar 2018 en in aanslagjaar 2019. In onderstaande tabel wordt telkens het aantal waarnemingen vermeldt per correlatie, dit omdat het gekozen Generalized Estimating Equation-model toelaat om met verschillende groottes van steekproeven te werken. Dit model corrigeert voor dit verschil.

Verder kan er ook een significant negatieve relatie teruggevonden tussen ROA en Kap. Intensiteit. Dit geeft een indicatie dat de ondernemingen die verhoudingsgewijs over veel materiële vaste activa beschikken ten opzichte van hun totaal activa, doorgaans een lager rendement op hun totale activa halen. Er is een significant positief verband tussen Kap. Intensiteit en LEV. Dit wijst er op dat de bedrijven met veel MVA dit vaker financieren met lange termijnsschulden.

Wanneer een correlatiecoëfficiënt hoger is dan 0,80 tussen de verklarende variabelen is er sprake van multicollineariteit (Kumari, 2008). In onderstaand model kan men zien dat er geen sprake is van multicollineariteit tussen de verklarende variabelen.

Tabel 15: Pearson correlatiecoëfficiënten
 Prob < |r| under H0: Rho=0 (p-waarde)
 Aantal observaties

Pearson Correlation Coefficients	ETR	Jaar	ROA	LEV	Vorige verliezen	Grootte klassen	KAP -INT	Revisor	Grootte
ETR	1 100.491								
Jaar	-0,05383 <,0001 100.491	1 100.491							
ROA	0,14278 <,0001 100.455	0,00256 0,4179 100.455	1 100.455						
LEV	-0,01462 <,0001 95.219	-0,01560 <,0001 95.219	-0,12015 <,0001 95.213	1 95.219					
Vorigeverliezen	-0,00971 0,0021 100.491	0,00031 0,9223 100.491	-0,03214 <,0001 100.455	0,02898 <,0001 95.219	1 100.491				
Grootte klassen	-0,03454 <,0001 100.486	0,00206 0,5141 100.486	-0,01005 0,0014 100.455	0,01258 0,0001 95.219	0,05611 <,0001 100.486	1 100.486			
KAPINT	-0,05626 <,0001 94.671	-0,00385 0,2361 94.671	-0,12253 <,0001 94.665	0,20609 <,0001 89.960	0,18479 <,0001 94.671	-0,05417 <,0001 94.671	1 94.671		
Revisor	-0,00925 0,0034 100.491	-0,00024 0,9404 100.491	-0,01067 0,0007 100.455	0,11363 <,0001 95.219	0,07351 <,0001 100.491	0,25650 <,0001 100.486	-0,18282 <,0001 94.671	1 100.491	
Grootte	-0,01515 <,0001 100.486	-0,00012 0,9694 100.486	-0,00414 0,1893 100.455	0,00911 0,0050 95.219	0,02172 <,0001 100.486	0,44248 <,0001 100.486	-0,02381 <,0001 94.671	0,09365 <,0001 100.486	1 100.486

4.3 Bespreking resultaten lineaire regressies

4.3.1 Lineair regressiemodel H_1

<u>Parameter</u>	<u>Schatter</u>	<u>Standaard- afwijking</u>	<u>95% betrouwbaarheids- interval</u>		<u>Z</u>	<u>Pr> Z </u>
Intercept	27,2195	0,2685	26,6933	27,7485	101,37	<,0001
Aanslagjaar	-3,0280	0,1428	-3,3079	-2,7482	-21,20	<,0001
ROA	0,2392	0,0109	0,2177	0,2606	21,87	<,0001
LEV	0,0053	0,0039	-0,0024	0,0130	1,36	0,1746
Vorigeverliezen	-0,1257	0,3529	-0,8173	0,5660	-0,36	0,7217
Grootte klasse 2	-5,7490	0,7454	-7,2100	-4,2880	-7,71	<,0001
Grootte klasse 3	-4,5388	1,8289	-8,1234	-0,9541	-2,48	0,0131
Grootte klasse 4	-8,7975	1,9479	-12,6153	-4,9796	-4,52	<,0001
Grootte klasse 5	-11,7822	1,6288	-14,9746	-8,5897	-7,23	<,0001
Grootte klasse 6	-9,5472	7,6608	-24,5621	5,4677	-1,25	0,2127
Kap.intensiteit	-3,0640	0,3952	-3,8386	-2,2895	-7,75	<,0001
Revisor	-0,3438	0,2831	-0,8987	0,2111	-1,21	0,2246

Tabel 16: GEE regressieanalyse H_1

<u>Bron</u>	<u>DF</u>	<u>Chi-kwadraat</u>	<u>Pr>Chi-kwadraat</u>
Aanslagjaar	1	444,92	<,0001
ROA	1	1.593,49	<,0001
LEV	1	1,84	0,1750
Vorigeverliezen	1	0,13	0,7217
Grootte (in klassen)	5	108,60	<,0001
Kap. Intensiteit	1	59,88	<,0001
Revisor	1	1,47	0,2247

Tabel 17: Chi-kwadraattest regressietabel H_1

Bovenstaande tabellen tonen de resultaten voor de GEE regressieanalyse van de eerste hypothese. Dit model hanteert aanslagjaar 2018 als referentiejaar. Deze analyse geeft weer dat de daling in de ETR van aanslagjaar 2018 naar aanslagjaar 2019 een significant effect vertoont. We kunnen concluderen dat op basis van deze regressieanalyse dat de volgende hypothese wordt bevestigd:

H₁: de verlaging van het statutaire belastingtarief in aanslagjaar 2019 ten opzichte van aanslagjaar 2018 leidt tot een daling van de effectieve belastingvoet in aanslagjaar 2019 ten opzichte van aanslagjaar 2018.

Verder werd er voor de controlevariabele Return On total Assets (ROA), de ratio die de winstgevendheid van een bedrijf aantoont, een significant positief effect gevonden in verhouding tot de ETR. Dit volgt ook de bevindingen van het onderzoek van Gupta en Newberry (1997) en het verwachte effect zoals beschreven in tabel 4. Concreet wil dit zeggen dat wanneer de rendabiliteit in verhouding tot de totale activa van het bedrijf stijgt, men ook een effectief hogere belastingdruk zal ondervinden.

Er werd geen significant verband gevonden tussen de schuldgraad (LEV) van het bedrijf in verhouding met de ETR. Er werd initieel verwacht dat er een negatief effect zou zijn op de ETR wanneer men meer schuldfinanciering zou hanteren. Uit dit onderzoek wordt er geen indicatie gevonden dat er een mogelijk discriminatie-effect optreedt ten opzichte van KMO's in Vlaanderen, die volgens Chen et al. (2002), een beperktere toegang hebben tot de kapitaalmarkten om aan schuldfinanciering te kunnen doen zoals in overige OESO-landen. Een mogelijke verklaring voor dit verschil in de bevinding in de studie van Chen et al. (2002) en het niet-significante effect van schuldgraadfinanciering op ETR is dat er in België een systeem van aftrek van risicokapitaal bestaat. Hiermee kunnen ondernemingen een fictieve rente, die berekend wordt op basis van hun netto activa, aftrekken van hun belastbaar inkomen. Dit werd specifiek ingevoerd om de fiscale discriminatie tussen financiering met vreemd vermogen en financiering met eigen vermogen tegen te gaan. Omwille van deze reden zal de schuldgraad in de specifieke Belgische context mogelijk een minder drijvende controlevariabele zijn voor de ETR dan in andere landen die niet over een soortgelijk systeem als de notionele interestaftrek beschikken.

De controlevariabele "Vorigeverliezen", waarbij verliezen van voorgaande boekjaren mochten gespreid worden over verscheidene jaren, toonde een negatief effect naargelang de verwachting. Dit negatieve effect is echter niet significant bevonden.

Voor de controlevariabele 'Grootte' werden 6 verschillende klassen gedefinieerd. De grootteparameter in dit onderzoek wordt beschreven op basis van het balanstotaal. Klasse 1 zijn alle ondernemingen met een balanstotaal kleiner of gelijk aan 50.000 EUR en wordt hier gehanteerd als referentievariabele; Klasse 2 zijn de ondernemingen met een balanstotaal tussen 50.001 EUR – 150.000 EUR; Klasse 3 tussen 150.001-250.000 EUR; Klasse 4 tussen 250.001-350.000 EUR; Klasse 5 tussen 350.001-4.500.000 en Klasse 6 zijn alle ondernemingen met een balanstotaal

van meer dan 4.500.000 EUR. Elk van deze klassen, uitgezonderd klasse 6, vertoonden een significant effect, en er kan een negatieve trend met betrekking tot de ETR vastgesteld worden naarmate het bedrijf groter is. Gezien klasse 6 minder dan 0,02% van de totale steekproef betreft, is het normaal dat hier geen significante waarde aan gekoppeld kon worden. Deze bevinding geeft aan dat grotere bedrijven, gedefinieerd op basis van het balanstotaal, een lagere effectieve belastingdruk zouden ervaren. Deze bevinding is in contrast met de initiële verwachting en het principe van de "Political Cost Theory" (Zimmerman, 1983; Watts & Zimmerman, 1990), maar ligt wel in lijn met de "Political Power Theory" zoals beschreven door Siegfried (1973). Deze zegt dat grote bedrijven er baat bij hebben om het politieke proces in hun voordeel te beïnvloeden. Hieruit volgt dat grotere bedrijven een lagere ETR zullen hebben omwille van drie redenen. De eerste gaat er van uit dat grote bedrijven meer middelen hebben om het politieke proces te beïnvloeden in hun voordeel en om zo minder effectieve belastingen te betalen. De tweede reden is dat grotere firma's hun activiteiten beter kunnen optimaliseren om een zo laag mogelijke belasting te moeten betalen. De derde reden is dat grote bedrijven zich in een betere positie bevinden om belastingexperts met meer ervaring aan te nemen, waardoor ze eveneens minder belastingen betalen. Merk ook op dat de klasse 1 tot en met klasse 5 mogelijk aanspraak kunnen maken op een verlaagd tarief van de vennootschapsbelasting indien zij aan de voorwaarden voldoen overeenkomstig de criteria bepaald in art. 15 §1-§6 W.Venn.

De Kapitaalintensiteit, gedefinieerd als de materiele vaste activa over de totale activa, toont een significant negatief verband met de ETR. Dit wil dus zeggen hoeveel te meer materiele vaste activa er in een bedrijf zijn in verhouding tot de totale activa, hoeveel te minder effectieve belastingen er betaald worden. Dit effect kan mogelijk veroorzaakt worden doordat bedrijven met veel materiële vaste activa eventueel vaker kapitaalsubsidies hebben ontvangen. Deze kapitaalsubsidies maken deel uit van de belastbare winst en zijn op basis van art. 24 en art. 183 WIB92 integraal belastbaar in de vennootschapsbelasting. Er kan echter wel een gespreide belasting van ontvangen kapitaalsubsidies plaatsvinden, indien er wordt voldaan aan de cumulatieve voorwaarden van art. 362 WIB92. Het moet gaan over een kapitaalsubsidie, toegekend door de overheid en met als doel om materiële of immateriële vaste activa te verwerven.

Vervolgens werd er ook getoetst of de aanwezigheid van een bedrijfsrevisor een mogelijk effect kon hebben op de effectieve belastingvoet. Uit deze regressieanalyse blijkt echter dat er zich geen significant aantoonbaar effect voordoet.

4.3.2 Lineair regressiemodel H2

<u>Parameter</u>	<u>Schatter</u>	<u>Standaard-afwijking</u>	<u>95% betrouwbaarheids-interval</u>		<u>Z</u>	<u>Pr> Z </u>
Intercept	27,3238	0,2678	26,7989	27,8487	102,3	<,0001
Aanslagjaar	-3,1489	0,1519	-3,4466	-2,8513	-20,73	<,0001
Type bedrijf	-2,2347	0,4781	-3,1718	-1,2977	-4,67	<,0001
Jaar*Type bedrijf	1,2126	0,4092	0,4106	2,0146	2,96	0,0030
ROA	0,2376	0,0107	0,2167	0,2585	22,24	<,0001
LEV	0,0059	0,0039	-0,0017	0,0136	1,52	0,1273
Vorigeverliezen	-0,1757	0,3536	-0,8688	0,5174	-0,50	0,6193
Kap. Intensiteit	-3,1387	0,3938	-3,9106	-2,3668	-7,97	<,0001
Revisor	-0,2818	0,3626	-0,9926	0,4289	-0,78	0,4371

Tabel 18: GEE regressieanalyse H₂

<u>Bron</u>	<u>DF</u>	<u>Chi-kwadraat</u>	<u>Pr>Chi-kwadraat</u>
Aanslagjaar	1	150,11	<,0001
Type bedrijf	1	14,71	0,0001
Jaar*Type bedrijf	1	8,77	0,0031
ROA	1	1.604,42	<,0001
LEV	1	2,32	0,1276
Vorigeverliezen	1	0,25	0,6193
Kap. Intensiteit	1	63,25	<,0001
Revisor	1	0,60	0,4371

Tabel 19: Chi-kwadraattest regressietabel H₂

	<u>Gem.</u>	<u>Gem. betrouwbaarheids-interval</u>		<u>Standard-error</u>	<u>p-waarde</u>
Δ 2018-2019 voor KMO	-3,1489	-3,4466	-2,8513	0,1519	<,0001
Δ 2018-2019 voor GO	-1,9364	-2,6810	-1,1917	0,3799	<,0001
Vershil Δ KMO en GO	1,2126	0,4106	2,0146	0,4092	0,003

Tabel 20: Effect op ETR per type bedrijf

In bovenstaande tabellen 19,20 en 21 wordt de regressieanalyse voor de tweede hypothese weergegeven. Deze regressieanalyse hanteert het aanslagjaar 2018 als referentiejaar. We veronderstellen dat de controlevariabelen eenzelfde effect zullen hebben op de KMO's als op de GO's. De resultaten met betrekking tot de controlevariabelen zijn gelijkaardig aan het voorgaand model.

De ROA toont nogmaals een significant positief effect op de uiteindelijke ETR, wat wil zeggen, gegeven de gemaakte veronderstelling dat de controlevariabelen eenzelfde invloed hebben op de KMO's als GO's hebben, dat wanneer de rendabiliteit in verhouding tot de totale activa van het bedrijf stijgt, men ook een effectief hogere belastingdruk zal ondervinden.

Verder wordt er ook een significant negatief effect aangetoond met betrekking tot de kapitaalintensiteit. Dit geeft aan dat wanneer bedrijven verhoudingsgewijs met de totale activa meer eigen materieel vaste activa hebben, zij een lagere effectieve belastingvoet zullen ervaren, dit zowel voor kleine als grote bedrijven.

Gezien dit model rechtstreeks wil aantonen of er een verschil in het effect van de afname van de ETR voor KMO's dan wel voor de grote ondernemingen optreedt van aanslagjaar 2018 naar aanslagjaar 2019, werd de controlevariabele 'grootte' geschrapt uit het model. Er werd met een interactievariabele gewerkt en er werd een bijkomende dummy-variabele, 'Type bedrijf', toegevoegd om dit effect aan te tonen. De interactievariabele werd gedefinieerd als het Type bedrijf x aanslagjaar en werd statistisch significant bevonden. Dit wil zeggen dat het effect van het aanslagjaar verschilt per voor de KMO's in vergelijking met de grote ondernemingen.

Wanneer we kijken naar het effect op de ETR voor KMO's van aanslagjaar 2018 naar aanslagjaar 2019, dan zien we dat er een significant gemiddeld effect optreedt van -3,1489 procentpunten. Dit wil zeggen dat KMO's gemiddeld 3,1489 procentpunten minder effectieve belastingen betaalden in aanslagjaar 2019 in vergelijking met aanslagjaar 2018. Wanneer we kijken naar het effect op de ETR voor GO's van aanslagjaar 2018 naar aanslagjaar 2019, dan zien we dat er een significant gemiddeld effect optreedt van -1,9364 procentpunten. Dit wil zeggen dat GO's gemiddeld 1,9364 procentpunten minder effectieve belastingen betaalden in aanslagjaar 2019 in vergelijking met aanslagjaar 2018. Concreet geeft dit aan dat KMO's meer baat hebben gehad bij de recent doorgevoerde aanpassing van de vennootschapsbelasting, dan grote ondernemingen. We kunnen concluderen dat op basis van deze regressieanalyse dat de volgende hypothese wordt bevestigd:

H2: De daling van de effectieve belastingvoet in aanslagjaar 2019 ten opzichte van aanslagjaar 2018 door de verlaging van de nominale belastingvoet in aanslagjaar 2019 ten opzichte van aanslagjaar 2018, zal kleiner zijn voor grote ondernemingen dan voor KMO's.

4.4 T-test H3

Om de derde hypothese te testen werd er gebruik gemaakt van een T-test:

$$t = \frac{\bar{x} - \mu_0}{s/\sqrt{n}}$$

	<u>Gem. Aj. 2017+ Aj. 2018</u>	<u>Aj. 2019</u>	<u>Vershil</u>	<u>P-waarde</u>
Nieuw aantal bedrijven	23.957	26.652	2.695	0,0106

Tabel 21: T-test H₃

Er werd gekeken naar de gemiddelde toename van nieuwe bedrijven in aanslagjaar 2017 en in aanslagjaar 2018. Dit werd vervolgens vergeleken met de toename van bedrijven in 2019. Dit toont ons een toename van 2.695 bedrijven, ten opzichte van de gemiddelde toename in de 2 voorgaande jaren. Er werd een p-waarde van 0,0106 gevonden, wat statistisch significant is. Er dient wel op gewezen te worden dat deze significante toename, bewezen door een T-test, geen oorzakelijk verband bewijst met de hervorming van de vennootschapsbelasting. Het geeft louter een indicatie dat er een statistisch significante stijging is vastgesteld van het gemiddelde van aanslagjaar 2017 en 2018 naar aanslagjaar 2019.

Men kan ook kijken naar de toename van de nieuwe bedrijven als een proportie van het totaal aantal bedrijven in de respectievelijke jaren en dit dan toetsen met een chi-kwadraat test.

		Aj. 2018	Aj. 2019	Totaal
Totaal aantal bedrijven	Aantal bedrijven	392.702	400.167	792.869
	Percentage	46,56%	47,44%	94,00%
	Rijpercentage	49,53%	50,47%	
	Kolompercentage	94,26%	93,76%	
Aantal nieuwe bedrijven	Aantal bedrijven	23.931	26.652	50.583
	Percentage	2,84%	3,16%	6,00%
	Rijpercentage	47,31%	52,69%	
	Kolompercentage	5,74%	6,24%	

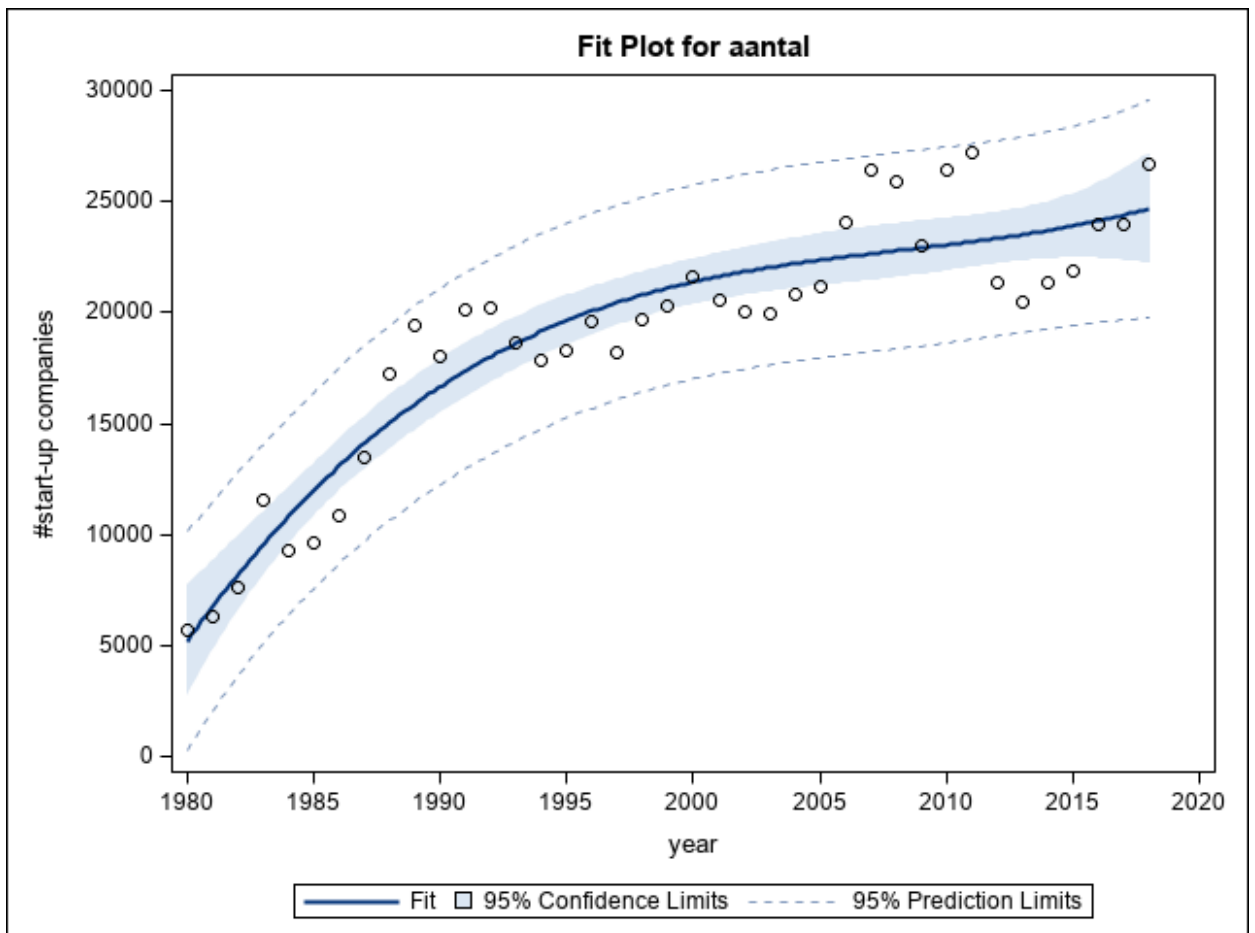
Tabel 22: Frequentietabel totaal vs. nieuw aantal bedrijven

	DF	Waarde	Probabiliteit
Chi-kwadraat	1	93,6562	<.0001

Tabel 23: Chi-kwadraat test H₃

Deze Chi-kwadraattest toont aan dat er een significante stijging beschreven wordt in de proportie van het aantal nieuwe ondernemingen in aanslagjaar 2019 ten opzichte van de proportie van het nieuwe aantal ondernemingen in aanslagjaar 2018. Dit gaat van de assumptie uit dat het aantal stopgezette ondernemingen gelijk is gebleven.

Wanneer er een trendanalyse uitgevoerd wordt op basis van de gegevens van de nieuwe bedrijven per jaar sinds 1980, dan kan er een afbuigend stijgende trend waargenomen worden. Op basis van deze analyse valt het boekjaar 2018 (aanslagjaar 2019) nog binnen het verwachte betrouwbaarheidsinterval. Dit kan er op wijzen dat, desondanks de significant waargenomen stijging in de vorige twee testen, dit niet afwijkend is van de normale stijgende trend van de jaarlijkse nieuwe ondernemingen.

Figuur 2: trendanalyse H_3

Om het concept van vervennootschappelijking beter te onderzoeken zijn er echter surveys nodig die de opstartmotivatie van een nieuwe vennootschap in kaart kunnen brengen. Dit kan een interessant onderwerp zijn voor vervolgonderzoek.

4.5 Bijkomende analyses

Een interessante bijkomende analyse die kan uitgevoerd worden is hoe de verhouding van de effectieve belastingvoet evolueert ten opzichte van het statutaire tarief. Indien België competitiever wil worden binnen Europa op vlak van vennootschapsbelasting, dan zal de ETR veel korter naar het statutaire tarief moeten bewegen. De doorgevoerde vennootschapshervorming zorgde voor een daling van het statutaire tarief met 4,41 procentpunten in de eerste fase. We stellen dus als bijkomende hypothese dat de hervorming van de vennootschapsbelasting tussen aanslagjaar 2018 en aanslagjaar 2019 zorgde voor toenadering van de ETR naar het statutaire tarief.

Indien we dit willen testen, dan kunnen we het model van hypothese 1 herschrijven als volgt:

$$H1: ETR - STR = \mu + \beta_1 \times \text{aanslagjaar} + \beta_2 \times \text{ROA} + \beta_3 \times \text{LEV} + \beta_4 \times \text{grootte} + \beta_5 \times \text{vorigeverliezen} \\ + \beta_6 \times \text{bedrijfsrevisor} + \beta_7 \times \text{kapintensiteit} + \varepsilon$$

“STR” in deze modellen staat voor de “Statutory Tax Rate”, ofwel het statutaire belastingtarief. Het “STR” werd gebaseerd op het standaardtarief van 33,99% in aanslagjaar 2018 en van 29,56% in aanslagjaar 2019. Bij deze statutaire tarieven van beide jaren werd er geopteerd om het uitzonderlijk verlaagd tarief voor de KMO’s conform art. 15 §1 W.Venn, op de eerste schijf van 100.000 EUR belastbare winst, buiten beschouwing te laten. Verder onderzoek is nodig om de impact van dit uitzonderingstarief op de verhouding ETR-STR in kaart te brengen.

	<u>N</u>	<u>Gemm.</u>	<u>Mediaan</u>	<u>Q1</u>	<u>Q3</u>	<u>Min.</u>	<u>Max.</u>
ETR-STR aj 2018 (in %)	50.211	-6,8195	2,3066	-28,20	5,10	-133,88	165,75
ETR-STR aj 2019 (in %)	50.280	-5,2233	-1,774	-23,82	4,76	-129,42	170,12

Tabel 24: Beschrijvende statistiek *H*_{bijkomend}

Bovenstaande tabel toont aan dat er zich een gemiddelde daling tussen het statutaire tarief en de effectieve belastingvoet voordoet. Wanneer de ETR vermindert wordt met het STR in aanslagjaar 2018, dan geeft dit een gemiddeld verschil van -6,8195 procentpunten. Dit is echter zonder te kijken naar de invloed van enige controlevariabelen.

<u>Parameter</u>	<u>Schatter</u>	<u>Standaard -afwijking</u>	<u>95% betrouwbaarheids- interval</u>		<u>Z</u>	<u>Pr> Z </u>
Intercept	-6,7978	0,1191	-7,0313	-6,5643	-57,06	<,0001
Aanslagjaar 2019	1,6032	0,1347	1,3392	1,8673	11,90	<,0001

Tabel 25: Generalized estimating equation. Standard Error Estimates zonder controlevariabelen *H*_{bijkomend}

	<u>DF</u>	<u>Chi-kwadraat</u>	<u>Pr>Chi-kwadraat</u>
JAAR	1	141,25	<.0001

Tabel 26: Chi-kwadraat test GEE analyse *H*_{bijkomend}

Bovenstaande tabel toont aan dat het geschatte verschil tussen het statutaire tarief en de effectieve op statistisch significante wijze daalt van aj. 2018 naar aj. 2019. Dit geeft een eerste indicatie voor de bevestiging van de hypothese.

<u>Parameter</u>	<u>Schatter</u>	<u>Standaard-afwijking</u>	<u>95% betrouwbaarheidsinterval</u>		<u>Z</u>	<u>Pr> Z </u>
Intercept	-4,4073	0,3972	-5,1857	-3,6289	-7,58	<,0001
Aanslagjaar	1,32	0,2685	0,7939	1,8462	4,92	<,0001
ROA	0,1675	0,0092	0,1495	0,1855	18,21	<,0001
LEV	0,0296	0,0061	0,0176	0,0416	4,84	<,0001
Vorigeverliezen	1,4217	0,6118	0,2227	2,6208	2,32	0,0201
Grootte klasse 2	-6,1803	1,1649	-8,4634	-3,8971	-5,31	<,0001
Grootte klasse 3	-5,4212	2,2709	-9,8721	-0,9703	,2.39	0,0170
Grootte klasse 4	-1,1457	7,1999	-15,2572	12,9658	-0,16	0,8736
Grootte klasse 5	-11,9344	2,6086	-17,0473	-6,8216	-4,57	<,0001
Grootte klasse 6	-11,5347	7,7636	-26,7511	3,6816	-1,49	0,1373
Kap.intensiteit	-3,4985	0,6375	-4,7481	-2,2490	-5,49	<,0001
Revisor	-1,8922	0,4142	-2,7041	-1,0802	-4,57	<,0001

Tabel 27: GEE regressieanalyse *H*_{bijkomend}

Het model gedefinieerd als ETR-STR vertrekt van een negatieve waarde als intercept.

Bovenstaande regressietabellen tonen een statistisch significante daling aan in het verschil tussen het statutaire tarief en de ETR van aj. 2018 naar aj. 2019. Dit wil dus zeggen dat het verschil tussen de ETR en het STR daalt van 4,4073 procentpunten naar een verschil van 3,0873 procentpunten.

Wanneer we kijken naar de controlevariabelen, dan zien we ook nog enkele interessante verschillen ten opzichte van de eerste hypothese, waarbij we puur de daling van de ETR onderzochten. We zien nu dat de meeste gekozen controlevariabelen een statistisch significant effect vertonen op de verandering op de verhouding tussen de ETR en het STR.

5 Conclusie

Dit onderzoek tracht de impact van de daling van de statutaire belastingvoet, veroorzaakt door de hervorming van de vennootschapsbelasting beschreven in de wet van 25 december 2017, op de effectieve belastingvoet die Belgische bedrijven ervaren in kaart te brengen.

Uit de resultaten van dit onderzoek blijkt een significante daling met gemiddeld 3,03 procentpunten van de effectieve belastingvoet wanneer aanslagjaar 2019 werd vergeleken met aanslagjaar 2018. De regressieresultaten vertoonden een significant negatieve relatie tussen de onafhankelijke variabele, het aanslagjaar, en de afhankelijke variabele, het effectieve belastingtarief.

Verder werd er voor de controlevariabele Return On total Assets, de ratio die de winstgevendheid van een bedrijf aantoont, in overeenstemming met de verwachting, een significant positief effect gevonden op de ETR. Concreet wil dit zeggen dat wanneer de rendabiliteit in verhouding tot de totale activa van het bedrijf stijgt, men ook een effectief hogere belastingdruk zal ondervinden.

Er werd een gradueel negatieve en significante trend vastgesteld tussen de ETR en de grootte van het bedrijf. De grootte van het bedrijf werd bepaald door hun balanstotaal. Hoe groter het balanstotaal van het bedrijf, des te lager de ETR was.

De Kapitaalintensiteit, gedefinieerd als de materiele vaste activa (MVA) over de totale activa, toont een significant negatief verband met de ETR. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat een bedrijf met meer MVA gebruik kan maken van kapitaalsubsidies, waarvoor een fiscaal voordeelregime bestaat.

Er werd geen significant verband gevonden tussen de schuldgraad van het bedrijf in verhouding met de ETR. Een mogelijke verklaring voor dit niet-significante effect van schuldgraadfinanciering op ETR is dat er in België een systeem van aftrek van risicokapitaal bestaat. Hiermee kunnen ondernemingen een fictieve rente, die berekend wordt op basis van hun netto activa, aftrekken van hun belastbaar inkomen. Omwille van deze reden zal de schuldgraad in de specifieke Belgische context mogelijk een minder drijvende controlevariabele zijn voor de ETR dan in andere landen die niet over een soortgelijk systeem als de notionele interestaftrek beschikken.

De controlevariabele "Vorigeverliezen", die aangeeft of de balans een overgedragen verlies bevat, toonde eveneens een niet-significant negatief effect.

In de tweede hypothese werd er specifiek nagegaan of er een verschil in de daling van de ETR was tussen KMO's en grote ondernemingen (GO) tussen aanslagjaar 2018 en 2019. Het lineair regressiemodel toonde aan dat de ETR sterker daalde voor KMO's (gemiddeld -3,15%) dan voor GO's (-1,94%).

In de derde hypothese werd er nagegaan of er een vervennootschappelijkingseffect waarneembaar is. Via een t-test werd de aangroei van nieuwe bedrijven in aanslagjaar 2019 vergeleken met het gemiddelde van aj. 2017 en 2018. Er werd een significante stijging in het aantal nieuwe ondernemingen gevonden. Vervolgens werd er een Chi-kwadraattest uitgevoerd om na te gaan of de proportie van het aantal nieuwe ondernemingen in verhouding tot het totale

aantal ondernemingen gestegen was tussen aj. 2018-2019. Hier werd ook een significante stijging gevonden. Beide testen wijzen er op dat er een stijging plaatsvond en een mogelijk vervennootschappelijkingseffect. Een bijkomende trendanalyse, uitgevoerd op de jaarlijkse aangroei van nieuwe bedrijven sinds 1980, toonde aan dat de stijging van aj. 2019 binnen het verwachte betrouwbaarheidsinterval viel. Dit laatste geeft aan dat de waargenomen stijging misschien eerder een doorzetting is van de normale aangroei van nieuwe ondernemingen en niet direct wijst op een vervennootschappelijkingseffect als gevolg van de wijzigingen in de vennootschapsbelasting. Verder onderzoek via surveys is aangewezen om het werkelijke vervennootschappelijkingseffect in kaart te kunnen brengen.

Een bijkomende analyse werd gedaan om te kijken of de verhouding tussen het statutaire tarief (STR) en de ETR wijzigde tussen aanslagjaren 2018-2019. Er werd via regressieanalyses een statistisch significant verband gevonden. Dit toonde aan dat het verschil tussen de ETR en het STR kleiner werd.

Dit onderzoek draagt bij tot de wetenschappelijke literatuur door het werkelijke effect van de verlaging van de vennootschapsbelasting in België in kaart te brengen. De verschillende impact tussen KMO's en GO's van deze hervorming werd ook onderzocht. Het mogelijke vervennootschappelijkingseffect werd aangekaart en is een interessant onderwerp voor vervolgonderzoek. Bijkomend werd er ook gekeken naar de veranderende verhouding tussen het STR en de ETR.

Deze informatie is interessant voor beleidsmakers in het kader van toekomstige beleidsbeslissingen m.b.t. vennootschapshervormingen en het opstellen van compenserende maatregelen. Het geeft inzicht in hoe de maatregelen in deze hervorming een impact hebben gehad en hoe dit mogelijk de competitiviteit op vlak van vennootschapsbelasting kan versterken. De academische relevantie wordt weergegeven door een bevestiging van het gebruik van de respectievelijke controlevariabelen die statistisch significante relaties vertoonden met de ETR. De bevindingen in dit onderzoek liggen in lijn met de "Political Power Theory" waarbij grotere bedrijven een lagere effectieve belastingdruk zullen ondervinden. Het onderzoek legt ook meer nadruk op het concept van vervennootschappelijking, wat kan leiden tot interessant vervolgonderzoek.

Dit onderzoek werd enkel uitgevoerd op de data van aanslagjaren 2018 en 2019. Dit besloeg dus enkel de eerste fase van de verlaging van de vennootschapsbelasting. In aanslagjaar 2021 gaat de tweede fase van de verlaging van het statutaire tarief van start, met de bijhorende compensatiemaatregelen. Indien men een correct beeld wenst van de volledige impact van deze nieuwe wet, dan is vervolgonderzoek aangewezen.

De steekproef werd voorts ook genomen uit de Vlaamse ondernemingen, alhoewel de vennootschapsbelasting dezelfde regels kent in alle gewesten kan er mogelijks een regionaal effect zijn dat verschillen op kan leveren.

Voorts zijn er in de literatuur ook nog extra controlevariabelen beschreven die mogelijks een effect kunnen hebben op de effectieve belastingvoet, maar die buiten het bereik van dit onderzoek vielen. Zo kan mogelijk vervolgonderzoek ook nog rekening houden met de sector (Wang et al.,

2014); het feit dat de bedrijven privaat of door de overheid bestuurd worden (Wang et al. 2014); de aanwezigheid van buitenlandse aandeelhouders (Chen et al., 2010; Vandenbussche en Tan, 2005) en de belastingagressiviteit die gelinkt is aan de strategie van de onderneming (Higgins et al., 2015).

Een mogelijk interessant onderwerp om vervolgonderzoek op te voeren is het al dan niet bestaan van een vervennootschappelijkingseffect. Er werd in dit onderzoek aangetoond dat er een significante stijging plaatsvond in vergelijking tot de gemiddelde stijging van de afgelopen jaren, maar er kon geen oorzakelijk verband aangetoond worden. Dit vervennootschappelijkingseffect kan eventueel ook lijden onder een vertragingseffect, waarbij startende bedrijven pas later beslissen om daadwerkelijk een vennootschap op te richten. Om dit fenomeen verder te onderzoeken is een kwalitatieve studie aangewezen, zodat de motivatie van opstartende bedrijven in kaart gebracht kan worden over verschillende jaren heen.

6 Referentielijst

- Abbas, S. A., & A. Klemm. 2013. *A partial race to the bottom: corporate tax developments in emerging and developing economies*. *International Tax and Public Finance* 20 (4):596-617.
- Alena, A., M. Lucia, & M. Slavomíra. 2017. Meta-analysis categorization of EU countries in the context of corporate income tax. *Contaduría y administración* 62 (3):1001-1018.
- Alfaro, L., A. Chanda, S. Kalemli-Ozcan, & S. Sayek. 2004. *FDI and economic growth: the role of local financial markets*. *Journal of international economics* 64 (1):89-112.
- Basinger, S. J., & M. Hallerberg. 2004. *Remodeling the competition for capital: How domestic politics erases the race to the bottom*. *American Political Science Review* 98 (2):261-276.
- Belz, T., D. Von Hagen, & C. Steffens. 2019. *Taxes and firm size: Political cost or political power?* *Journal of Accounting Literature* 42:1-28.
- Bénassy-Quéré, A., L. Fontagné, & A. Lahrière-Revil. 2000. *Foreign Direct Investment and the Prospects for Tax Co-Ordination in Europe*. IDEAS Working Paper Series from RePEc.
- Bretschger, L., & F. Hettich. 2002. *Globalisation, capital mobility and tax competition: theory and evidence for OECD countries*. *European Journal of Political Economy* 18 (4):695-716.
- Buijink, W., Janssen, B., Schols, Y., 1999, *Corporate effective tax rates in the European Union* commissioned by the Ministry of Finance in the Netherlands. Faculty of Economics and Business Administration - Universiteit Maastricht
- Chen, D., F. C. Lee and J. Mintz. 2002. *Taxation, SMEs and Entrepreneurship*. STI Working Paper 2002/9, Paris: OECD.
- Chen, S., X. Chen, Q. Cheng, & T. Shevlin. 2010. *Are family firms more tax aggressive than non-family firms?* *Journal of Financial Economics* 95 (1):41-61.
- Chun Keung, H., W. Qiang, & Z. Hao. 2013. *Is corporate social responsibility (CSR) associated with tax avoidance? Evidence from irresponsible CSR activities.(Report)*. *Accounting Review* 88 (6):2025.
- Coppens, B., R. Schoonackers, L. Van Meensel, & S. Van Parys. 2018. *Recente internationale tendensen op het vlak van de vennootschapsbelasting: meer concurrentie of meer convergentie?* NBB. *Economisch Tijdschrift*.
- de Colle, S., Bennet, A.M. 2014. *State-induced, Strategic, or Toxic? An Ethical Analysis of Tax Avoidance Practices*. *Business & Professional Ethics Journal*. 33(1): 53-82
- de Mooij, R. 2000. *Internationalisering en Europese integratie*. CPB/SCP, Trends, dilemma's en beleid: essays over ontwikkeling op langere termijn, Den Haag: Centraal Planbureau.
- de Mooij, R., & S. Ederveen. 2003. *Taxation and Foreign Direct Investment: A Synthesis of Empirical Research*. *International Tax and Public Finance* 10 (6):673-693.
- De Schryder, J. 2017. *Tariefverlaging inzake de vennootschapsbelasting: race to the bottom?*, Leuven : KU Leuven. Faculteit Rechtsgeleerdheid.
- Devereux, M. P., R. Griffith, & A. Klemm. 2002. *Corporate income tax reforms and international tax competition*. *Economic Policy* (35):449-496.
- Devereux, M. P., B. Lockwood, & M. Redoano. 2008. *Do countries compete over corporate tax rates?* *Journal of Public Economics* 92 (5-6):1210-1235.
- DeZoort, F.T., Pollard, T.J., Schnee, E.J. 2018. *A Study of Perceived Ethicality of Low Corporate Effective Tax Rates*. *Accounting Horizons* 32 (1):87-104

- Dunbar, A., D. Higgins, J. Phillips, & G. Plesko. 2010. *What do measures of tax aggressiveness measure*. Paper read at Proceedings of the National Tax Association Annual Conference on Taxation.
- Dyreng, S. D., M. Hanlon, E. L. Maydew, & J. R. Thornock. 2017. *Changes in corporate effective tax rates over the past 25 years*. *Journal of Financial Economics* 124 (3):441-463.
- Dyreng, S. D., J. L. Hoopes, & J. H. Wilde. 2016. *Public Pressure and Corporate Tax Behavior*. *Journal of Accounting Research* 54 (1):147-186.
- European Commission. 1997. Council regulation. No 1467/97, 07/07/1997
- European Commission (2001a), *Company Taxation in the Internal Market, Brussels, also "Towards an Internal Market without tax obstacles: a strategy for providing companies with a consolidated corporate tax base for their EU-wide activities"*, COM (2001)582
- European Commission. 2016. statement dd. 11/01/2016:
https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/STATEMENT_16_44
- European Commission. 2018. statement dd. 20/06/2018:
https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_18_4228
- Garretsen, H., & J. Peeters. 2007. Capital mobility, agglomeration and corporate tax rates: is the race to the bottom for real? *CESifo Economic Studies* 53 (2):263-293.
- Genschel, P. & Kemmerling, A., Seils E. 2011. *Accelerating Downhill: How the EU Shapes Corporate Tax Competition in the Single Market*. *Journal of Common Market Studies* 49 (3):585-606
- Grubert, H., T. Goodspeed, & D. L. Swenson. 1993. Explaining the low taxable income of foreign-controlled companies in the United States. In *Studies in international taxation*: University of Chicago Press, 237-276.
- Gupta, S., & K. Newberry. 1997. Determinants of the variability in corporate effective tax rates: Evidence from longitudinal data. *Journal of Accounting and Public Policy* 16 (1):1-34.
- Halleux, F., Valenduc, C. 2007. *Effective tax rate and the size of the company in Belgium an empirical investigation on micro-data*. Study Ministry of Finance Belgium
- Hanlon, M., & S. Heitzman. 2010. A review of tax research. *Journal of accounting and Economics* 50
- Higgins, D., T. C. Omer, & J. D. Phillips. 2015. The Influence of a Firm's Business Strategy on its Tax Aggressiveness. *Contemporary Accounting Research* 32 (2):674-702.
- Hope, O.-K., M. Ma, & W. B. Thomas. 2013. *Tax avoidance and geographic earnings disclosure*. *Journal of accounting and Economics* 56 (2-3):170-189.
- Hungerford, T.L. 2013. *Corporate tax rates and economic growth since 1947*. Economic Policy Institute. Issue Brief 364.
- Hussin, S. N. A., & R. M. Noor. 2012. The dual role of auditor-provided tax services (ATS) in SMEs tax planning, 351-356.
- Irianto, B.S., Sudibyo, Y.A. & Wafirli A.S.Ak. The Influence of Profitability, Leverage, Firm Size and Capital Intensity Towards Tax Avoidance. *International Journal of Accounting and Taxation*. 5 (2):33-41
- Jensen, M.C., Meckling, W.H. 1976. Theory of the firm: Managerial behavior, agency costs and ownership structure. *Journal of Financial Economics* 3(4):305-360.
- Katsikas, E., & J. Lewis. 2016. *The Relationship between Effective Tax Rate and Firm Size. Size as a Determinant Factor for Effective Tax Rate Change in the UK Wholesale and Retail Trade Sectors*. Size as a Determinant Factor for Effective Tax Rate Change in the UK Wholesale and

Retail Trade Sectors (January 5, 2016).

- Kraft, A. 2014. *What really affects German firms' effective tax rate?* International Journal of Financial Research 5 (3):1-19.
- Kumari, S. 2008. *Multicollinearity: Estimation and elimination*. Journal of Contemporary research in Management 3 (1):87-95.
- Liu, X., & Cao, S. (2007). *Determinants of Corporate Effective Tax Rates – Evidence from Listed Firms in China*. The Chinese Economy, 40, 49-67.
- Nam, C.W., Radulescu, D.M. 2006. *Effects of Corporate Tax Reforms on SMEs' Investment Decisions under the Particular Consideration of Inflation*. Small Business Economics 29:101-118.
- Neu, D., Saxton, G., Rahaman, A., Everett, J. 2019. *Twitter and social accountability: Reactions to the Panama Papers*. Critical Perspectives on Accounting 61:38-53
- Neuhaus, M. 2006. *The Impact of FDI on Economic Growth: An Analysis for the Transition Countries of Central and Eastern Europe*: Physica-Verlag HD, Heidelberg.
- Nicodeme, G. 2001. Computing effective corporate tax rates: comparisons and results. *IDEAS Working Paper Series from RePEc*.
- Nicodeme, G. 2007. Do large companies have lower effective corporate tax rates? A European Survey. *Centre Emile Bernheim Working Paper (07/001)*.
- Overesch, M., Rincke, J., 2011. *What Drives Corporate Tax Rates Down? A Reassessment of Globalization, Tax Competition, and Dynamic Adjustment to Shocks*. The Scandinavian Journal of Economics 113 (3):579-602.
- Omer, T.C., Molloy, K.H., Ziebart, D.A. 1993. *An investigation of the Firm Size – Effective Tax Rate Relation in the 1980s*. Journal of Accounting, Auditing & Finance 8(2):167-182
- Palmans, L. 2020. *De effectieve belastingvoet van Belgische grote ondernemingen voor en na de hervorming van de vennootschapsbelasting*. Masterscriptie HW
- Parl. Vr. en Antw. Vlaams Minister van Energie, Wonen, Steden en Sociale economie. 2013-14. 14/01/2014, 207 y Van Rouveroij.
- Porcano, T. 1986. Corporate tax rates: Progressive, proportional, or regressive. *Journal of the American Taxation Association* 7 (2):17-31.
- Rego, S. O. (2003). *Tax-avoidance Activities of U.S. Multinational Corporations*. Contemporary Accounting Research, 20, 805–833.
- Richardson, G., & R. Lanis. 2007. *Determinants of the variability in corporate effective tax rates and tax reform: Evidence from Australia*. Journal of Accounting and Public Policy 26 (6):689-704.
- Siegfried, J. J. 1973. *The relationship between economic structure and the effect of political influence: empirical evidence from the Federal Corporation Income Tax Program*.
- Slemrod, J., & J. Bakija. 2017. *Taxing ourselves: a citizen's guide to the debate over taxes*: MIT Press.
- Stickney, C. P., & V. E. McGee. 1982. *Effective corporate tax rates the effect of size, capital intensity, leverage, and other factors*. Journal of Accounting and Public Policy 1 (2):125-152.
- Storms, C. 2017. *De invloed van de levenscyclus op de effectieve belastingvoet van een bedrijf*, Leuven : KU Leuven. Faculteit Economie en Bedrijfswetenschappen.
- Teodorescu, M., & I. Istudor Ileana. 2017. *Effective Tax Rate of Corporate Income Tax in the Post-Crisis Period: The Case of Non-Financial Companies Listed on the Bucharest Stock Exchange*. Ovidius University Annals: Economic Sciences Series XVII (2):655-661.

- Valenduc, C. 2018. *Corporate income tax in the EU, the Common Consolidated Corporate Tax Base (CCCTB) and beyond: is it the right way to go?* Etui. working paper No. 2018.06
- Van Cauter, K., & L. Van Meensel. 2007. Recente tendensen inzake vennootschapsbelasting. *Economisch Tijdschrift*:67-83.
- Vandekerkhove, A.M. 2017. *De impact van het zomerakkoord voor kmo-vennootschappen*. Fiscale Actualiteit. 2017/39:1-14
- Vandenbussche, H., & K. Crabbé. 2005. Vennootschapsbelasting: de positie van België in het verruimde Europa. *DTEW Research Report 0562*:1-25.
- Vandenbussche, H., K. Crabbé, & B. Janssen. 2005. Is there Regional Tax Competition? Firm Level Evidence for Belgium. *Quarterly Review of The Royal Netherlands Economic Association* 153 (3):257-276.
- Vandenbussche, H., & C. Tan. 2005. *The taxation of multinationals: firm level evidence for Belgium*: Leuven : KUL. LICOS Centre for transition economics.
- Varela Lopes Dias, P. J., & P. M. Gomes Reis. 2018. The relationship between the effective tax rate and the nominal rate. *Contaduría y administración* 63 (2).
- Voget, J. 2011. Relocation of headquarters and international taxation. *Journal of Public Economics* 95 (9-10):1067-1081.
- Watts, R. L., & Zimmerman, J. L. (1990). *Positive Accounting Theory: A Ten Year Perspective*. The Accounting Review, 65, 131-156
- Wang, Y., M. Campbell, & D. Johnson. 2014. Determinants of Effective Tax Rate of China Publicly Listed Companies. *International Management Review*:10-20,66.
- Weiner, J. M., & H. J. Ault. 1998. The OECD's report on harmful tax competition. *National Tax Journal*:601-608.
- Wilkie, P. J., & Limberg, S. T. (1990). *The Relationship Between Firm Size and Effective Tax Rate: A Reconciliation of Zimmerman [1983] and Porcano [1986]*. Journal of the American Taxation Association, 11, 76-91.
- Zimmerman, J. L. 1983. *Taxes and firm size*. Journal of accounting and Economics 5:119-149.